

De Gierzwaluw

Jaargang 61 nummer 1 **maart** 2023

Aankomstkalender 28

Meeuwen aan de Albardagracht 23

Broedgevalen uilen en roofvogels 30

SAVE THE DATE

Maandagavond

18 september 2023

Vogelwerkgroep Amsterdam

Pakhuis de Zwijger

Info volgt!

Maak kans op Vogelvlucht!

Stuur voor 1 mei een mailtje met subject Vogelvlucht naar secretariaat@vwga.nl en maak kans op het recensie-exemplaar dat uitgeverij Nieuw Amsterdam ons ter beschikking heeft gesteld. Het boek telt 363 zeer leesbare pagina's en kost in de winkel € 39,99.

Op pagina **45** lees je onze recensie van het boek Vogelvlucht.

Inhoud

4	Van de redactie	Tycho Fokkema & Barbara Reijs
5	Activiteiten	
6	Verenigingsnieuws	Marc Menon
8	VWGA Fotowedstrijd	Janneke Vorst
10	Ontdek de Bretten	Tycho Fokkema
17	Van Amsterdam naar de poolcirkel (5)	Jacques Grégoire
22	Pierewaaaien	Groenling
23	Meeuwen aan de Albardagracht	Daan Drukker
36	Voorjaarsfenologie	Ellen de Bruin
30	Broedgevallen van Roofvogels en uilen in 2022	Teun van Dijk
36	Waarnemingen oktober-december 2022	Ellen de Bruin
45	Boekbespreking 'Vogelvlucht'	Shirley Chedi
48	Wat vinden de burens?	John van der Woude
53	Ledenmutaties, Colofon	
54	Puzzel	Barbara Reijs

Op de cover

Met deze prachtige foto van een Sperwer met prooi won Anneke Scholtens de VWGA fotowedstrijd 2022. Lees het juryverslag op pagina 8. Doe jij dit jaar ook mee?

Van de redactie

TYCHO FOKKEMA & BARBARA REIJS

Beste lezers! Ik begin dit nummer graag met een hartelijk welkom voor alle relatief nieuwe leden die eindelijk de Gierzwaluw van papier kunnen lezen, bewaren en doorgeven. En natuurlijk voor alle digitale lezers die daar bewust voor hebben gekozen. Want daar is het allemaal om begonnen, de mogelijkheid om als lid van onze vogelwerkgroep zelf te kiezen hoe je de Gierzwaluw het liefst ontvangt.

Wel hoop ik van harte dat er geen financiële drempel is opgeworpen om voor de Gierzwaluw op papier te kiezen. Feit is wel dat we met de huidige 185 papieren leden aan de onderkant van door ons gewenste papieren abonnementenbestand zitten. Of dat na dit jaar nog uit kan, blijft met het huidige beleid onzeker.

Dat neemt niet weg dat we met veel plezier aan dit nummer hebben gewerkt. Het is een mooie mix geworden met eigen onderzoek, een verkenning van de Bretten, een boekrecensie en vaste ankers zoals de waarnemingen- en de burenrubriek. Ter ontspanning kan er weer gepuzzeld worden. Zelf ben ik erg blij met de aankomstkalender op pagina 28. Daar zie je in een oogopslag wanneer welke soorten dit voorjaar in ons werkgebied aankomen. Ben je nog onzeker met geluiden? Neem dan de Merlin-app (zie pag 29) mee op pad. Zo haal je nog meer uit komend broedseizoen!

Toch liever papier?

Lees je dit digitaal en heb je toch een beetje spijt? Maak dan snel dat extra tientje over naar **NL 60 INGB 0005 0604 00** t.n.v. Vogelwerkgroep Amsterdam o.v.v. papieren Gierzwaluw 2023. Ook van dit nummer hebben we nog een paar gedrukte exemplaren.

FOTO: EDIAL DEKKER

Met de papieren Gierzwaluw zit het nog niet helemaal **Snor**

Oja! **De Gierzwaluw, Nieuwsflits, website en facebookpagina** van de vogelwerkgroep zijn leuk om aan te werken. Dus als je zin hebt... alle hulp is welkom. Heb je een idee voor een artikel, wil je de redactie bijstaan of af en toe een facebookpost schrijven: stuur een mailtje naar secretariaat@vogelsamsterdam.nl, dan nemen we contact met je op.

Activiteiten

TYCHO FOKKEMA

Hop naar buiten, het broedseizoen is begonnen! De komende maanden staan daarom ook bol van de activiteiten. Houd onze website vogelsamsterdam.nl in de gaten voor meer informatie. Zodra een dagexcursie online staat, kun je je ervoor aanmelden.

De komende woensdagexcursie op **12 april** verkennen we fietsend en lopend **de Bretten**. Vanaf pagina 10 van deze Gierzwaluw lees je alles over dit bijzondere en vogelrijke gebied dat de Amsterdamse regio verbindt met de Haarlemmerhout en de kuststrook.

Er broeden zelfs Nachtegalen! Ook woensdag **10 mei en 14 juni** gaan we 's ochtends in de buurt op pad. Neem een ochtendje vrij zet de data vast in je agenda!

Er staan drie dagexcursies op het programma.

Zondag 2 april bezoeken we de natuurlijke habitat van gids Han Buckx, **de Kennemerduinen**. Daar lopen we onder andere een rondje om het Vogelmeer en maken we grote kans op Kneu, Blauwborst en Roodborsttapuit.

Zondag 16 april rijden we richting Den Haag, naar **Bergheide en de Nieuwe Driemanspolder**.

Zaterdag 29 april pakken we de vroege boot naar broedvogelwalhalla **Texel**.

Zondag 14 mei plannen we een excursie ergens in het noordoosten van het land.

Ken je jonge vogelaars?

Er staat er weer een flink aantal jeugdexcursies op stapel. **23 april** gaan we naar Waterland, **7 mei** het Vondelpark, **21 mei** de Lutkemeerpolder en **25 mei** het Amsterdamse Bos. Ouders mogen ook mee.

FOTO: ROBERT HEEMSKERK

Roodborsttapuiten houden van een gevarieerd duinlandschap

Nieuwjaarswoordje

MARC MENON, VOORZITTER VWGA

Dames en heren,
Weten jullie het nog? Kunnen jullie je het nog voorstellen? Een jaar geleden zuchtten wij nog onder een 'harde lockdown' die vlak vóór de feestdagen (eind 2021) was afgekondigd. Als gevolg daarvan was er vorig jaar januari - voor het tweede jaar op rij - geen nieuwjaarsreceptie van onze Vogelwerkgroep.

Gelukkig was de 'lockdown' van relatief korte duur en in de loop van januari werden de eerste maatregelen alweer afgezwakt totdat - na allerlei tussenstapjes in de maanden daarna - in mei 2022 de laatste coronaregels en -adviezen werden geschrapt.

Ondanks - of misschien wel dankzij - het corona-tijdperk bloeit onze vereniging als nooit tevoren. Drie hoogtepunten van het afgelopen jaar wil ik graag nog even de revue laten passeren

Vogelatlas Amsterdam

Eind september 2022 kwam de Amsterdamse Vogelatlas uit. Twee jaren van tellingen en schrijfwerk door vele tientallen leden van onze vereniging samengebundeld in één kloek boekwerk voor op onze leestafel. De Atlassen gingen in de afgelopen maanden als warme broodjes over de toonbank en ik begreep dat wij van ons debiet van 750 exemplaren er inmiddels ruim 600

hebben verkocht. Voor wie er nog geen heeft, maak ons los, sla snel je slag, want op is op!

Ledenraadpleging en ledenbetrokkenheid

Na een ophokplicht gedurende de verenigingsjaren 2020 en 2021 werd onze algemene ledenvergadering (ALV) van maart 2022 massaal bezocht. Normaliter zitten wij in de ALV met de spreekwoordelijke "halve vent en een paardenkop", lees: het bestuur, de kascommissie en nog enkele leden, maar als ik goed heb geteld hebben wij deze keer ongeveer 50 aanwezige leden 'aangetikt'. Interessant en leerzaam vond ik de geëngageerde discussie over de toekomst van de 'papierene Gierzwaluw'. Omdat wij er toen niet uitkwamen, werd besloten tot het houden van een digitale ledenraadpleging. De helft van ons ledenbestand, maar liefst 278 leden, nam de moeite om te reageren. De resultaten zijn bekend, maar belangrijker vind ik de geweldige betrokkenheid die hier uit spreekt van onze leden bij het wel en wee van onze vereniging. Dit smaakt naar meer en ik sluit niet uit dat wij het instrument van digitale ledenraadpleging vaker zullen inzetten om het sentiment onder de leden te peilen en de ledenbetrokkenheid te vergroten!

Door de 600-ledengrens

Over ons ledenbestand gesproken: de VWGA schoot het afgelopen jaar door de 600-ledengrens. Begin 2019 zaten wij nog op iets meer dan 400 leden en begin vorig jaar op 546 leden, en nu dus ruim 600 leden. "Op naar de 1000 leden!", hoorde ik laatst al iemand zeggen.

Maar noblesse oblige, met zoveel leden is het soms moeilijk voldoende interessante en relevante activiteiten te organiseren met voor ieder wat wils. Excursies en cursussen van onze vereniging zijn zonder uitzondering 'uitverkocht' en tijdens lezingen barst onze Buurtsalon Jeltje nu al uit haar voegen. Dat is nog wel een uitdaging voor de komende tijd!

Een ander doorkijkje naar het komende jaar is dat wij de Commissie Bescherming (Adrie Streefland en zijn team) toch echt wat meer handen en voeten zouden willen geven. Vaak wordt effectief maar wel reactief (achteraf, bijv. naar aanleiding van een melding) opge-

treten. Wij zouden als bestuur willen streven naar meer invloed vóóraf, bijv. door effectieve deelname aan inspraakmogelijkheden bij de Gemeente of andere instanties. Denk aan de plaatsing van windturbines en zonnepanelen, en - heet van de naald, gisteren 10 januari 2023 vond de aftrap plaats - het beleidsvoorstel Agenda Dieren 2023 - 2026. Vaak hebben wij daar echter niet genoeg handjes voor.

Ik herhaal dan ook mijn periodieke oproep en uitnodiging om je aan te melden als je iets voor de vereniging kunt en wilt betekenen. Je hoeft er niet eens altijd grote vogelkennis voor te hebben! Heb je bij voorbeeld een vlotte pen, ben je een handige organisator of regelaar, of doe je wat in de digitale techniek, laat het ons vooral weten!

Wij gaan zo verder met een 'gouwe-ouwe' op onze nieuwjaarsbijeenkomsten: de lezingen door en voor leden. Maar eerst wens ik namens het bestuur van de Vogelwerkgroep Amsterdam iedereen een blij, gezond en vogelrijk 2023!

FOTO: PIET VAN DER WERF

Margreeth Bloemers (links) neemt de Gierzwaluw voor het mooiste verhaal in ontvangst.

Winnaars Nieuwjaarslezinkjes

De traditionele mini-lezinkjes tijdens de nieuwjaarsreceptie waren met acht deelnemers met zeer diverse verhalen weer een groot succes. Na rijp beraad wees een ter plekke samengestelde jury de winnaars van de wisseltrofeeën aan. Margreeth Bloemers won de gierzwaluw voor het mooiste verhaal met - hoe toepasselijk! - een boeiende presentatie over het creëren van nieuwe nestelgelegenheid voor Gierzwaluwen.

Joke van der Boon nam de aanmoedigingsprijs het bosuiltje in ontvangst voor een mooi, geestig en tot nadenken stemmend verhaal over een waarneming van een Draaihals en de rol van het geheugen daarbij. Margreeth en Joke, van harte gefeliciteerd!

Graag levende vogels

JANNEKE VORST

De foto's druppelden gestaag onze mailboxen binnen. Dit jaar gingen de foto's opvallend vaak vergezeld van een leuk verhaal over de toestand-koming ervan. Op 31 januari zette de jury, Linda, Shree en Janneke, zich na een lekker etentje aan de serieuze taak. We hadden 21 inzendingen en er kon maar één winnaar overblijven.

Er zijn foto's waarvan je snapt dat het een bijzonder moment was voor de fotograaf. We zijn er gevoelig voor, we leven met jullie mee, maar dat maakt een foto nog geen winnaar. We zagen heel veel mooie foto's. Een spiegeling in het water, prachtige baltsende Futen. En een ontzettend lieve, kleine Grote Bonte Specht. Ook was er een interessant verhaal met een unieke foto van

jonge IJsvogels in het nest. Maar we volgen uiteraard de algemene richtlijn, (gedragscode van de vogelbescherming /verbod van waarneming.nl) nooit vogels op het nest te fotograferen. De kans op verstoring is levensgroot. Daarom viel deze direct af. Ook de inzending van een dode Waterral kon ons niet bekoren. We houden meer van levende vogels.

Winnaar

ANNEKE SCHOLTENS

"Ik kwam net terug van een wandeling, een beetje teleurgesteld omdat ik niet heel veel vogels had gezien en nauwelijks een foto had kunnen maken. Ik had mijn jas nog aan, mijn fototoestel nog om en keek gewoontegetrouw uit het raam. Ik wist niet wat ik zag! Nooit eerder had ik een Sperwer in mijn tuin gezien, terwijl ik er bijna twintig jaar gewoond heb. Hij zat op een tak van mijn boom, op zo'n twee meter bij mij vandaan. Kennelijk schrok hij totaal niet van mij of van mijn fototoestel, want hij bleef rustig zitten eten, trok zijn prooi helemaal aan flarden en zat daar zeker nog een minuut of tien."

HANS VAN DE RAAPKAMP

Eervolle vermelding

Twee rovers, één winnaar

Uiteindelijk bleven er twee kanshebbers over, toevallig allebei foto's van roofvogels. Er werd gewikt en gewogen, het was een close call. Een bijzonder eervolle tweede plaats is voor een foto 'waar alles op staat', een zeldzame soort, in een lekker dreigend actie, genomen in de Diemer Vijfhoek: de Zearend van Hans van de Raapkamp.

Dan de nummer één. Een roofvogel in de stad. Van heel dichtbij. Je ziet de veertjes op zijn borst. Hij kijkt je recht aan, terwijl hij zijn prooi oppeuzelt. Een fascinerend en misschien een beetje lugubere foto? De winnaar van de wisseltrofee voor de mooiste foto van het jaar 2022: de Sperwer van Anneke Scholtens.

FOTOWEDSTRIJD 2023

Doe jij dit jaar ook mee?

Begin volgend jaar verkiezen we de mooiste foto van het jaar. Stuur daarvoor je mooiste vogelfoto van 2023 in. Die kun je dus volgende week al maken! Je maakt kans op de enorm eervolle wisseltrofee. Je mag komend jaar ook foto's van buiten ons Amsterdam insturen, we verruimen het gebied waar de foto moet zijn genomen naar heel Nederland.

Moeras- en rietland vlakbij de stad

TYCHO FOKKEMA - MET DANK AAN TEUN VAN DIJK

Het werkgebied van onze vogelwerkgroep beslaat meer dan 550 vierkante kilometer, en in ieder kilometerhok gebeurt wel iets bijzonders. In een serie artikelen nemen we telkens een vogelrijk stukje Amsterdam onder de loep. Dit keer: de Bretten.

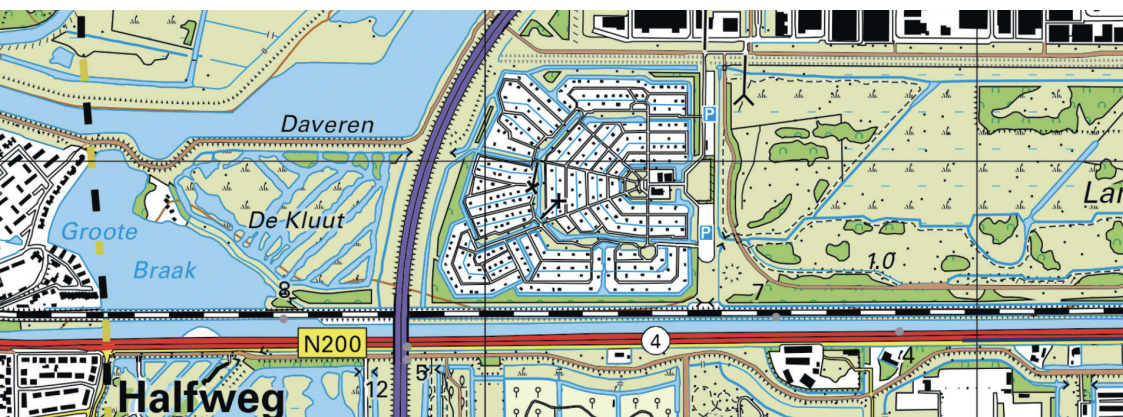
In mei arriveert de Bosrietzanger

Een eeuwenoud moerasgebied?

Romantici zien de Bretten wel als het allerlaatste stukje stadswildernis. Toch bestond deze groene strook tussen Sloterdijk en Halfweg een eeuw geleden voor het grootste deel uit ingepolderd grasland met af en toe een boerderij. Op een aantal plekken was de dijk ooit doorgebroken, wat wel voor de nodige nattigheid zorgde. Tegenwoordig bestaat een groot deel van de Bretten uit moerassige bodem, rietland en opgaand bos. Ik fiets er op een zonnige februarimorgen met Teun van Dijk, die hier al meer dan zestig jaar vogelt en het gebied voor Sovon inventariseert. Kortom, een kenner.

Ontwikkelingen langs de Haarlemmertrekvaart

Met de bouw van station Sloterdijk en de omleg van het spoortracé in de jaren tachtig ontstond er ruimte voor natuurontwikkeling in de verwilderde, zandige zone langs de Haarlemmertrekvaart. Toen ook de twee vuilstortplaatsen naast het spoor werden afgedekt kreeg de

Karakteristiek voor de Bretten: rietland en lage bomen

Het hoge waterpeil geeft het gebied een moerassig karakter

Bretten langzaam haar huidige vorm. Dankzij bij IJmuiden opgezogen zand, hier opgespoten voor de ontwikkeling van het westelijk havengebied, kreeg de Bretten een duinachtig karakter. Bij de herontwikkeling werden er wattergangen gegraven en met rillen een reliëfstructuur opgeworpen, in dezelfde richting als ooit de sloten langs de weilanden liepen. Hier mocht de natuur z'n gaan.

De bebouwing rukt op

Onze fietstocht start voorbij Sloterdijk, waar de woningbouw langzaam oprukt en de veldjes waar een paar jaar geleden nog Scholeksters foerageerden stilaan plaatsmaken voor kunstgras. Hoe westelijker we komen, hoe meer ruimte er is voor lage struiken en bosschages, boomgroepen en een natte ondergrond. Teun wijst op een groene bouwkeet bij het afvalpunt aan de Seineneweg. 'Hier bekokstoofd de gemeente haar plannen voor de Bretten', vertelt hij me op onheilspellende toon. Door

de steeds verder gaande bewoning rond Sloterdijk en de geplande wijk Haven-Stad, is het afwachten wat dat de Bretten de komende tien jaar gaat brengen.

Een natte strook met ruige rietlandjes

We volgen het fietspad en rijden langs Tuinpark de Bretten, een huisjespark met veel bosschages, hoge oude bomen en opgaand groen. Op het park broedt de Ransuil en overwinteren zangvogels zoals de Staartmees, Grote Bonte Specht, Kauw en Halsbandparkiet. Een grote groep Zwarte Kraaien strijkt luidruchtig neer in een hoge boom, ze hebben duidelijk mot met een groep Kokmeeuwen. Waarover? Dat blijft een raadsel. Aan de westkant van het huisjespark doorkruist het pad twee poelen, rijk met riet omzoomd. Hier broedt elk jaar een paar-tje Knobbelzwanen, zoals bijna alle stadswanen afstammelingen van een grote groep die ooit in de Sloterplas

De monotone triller van de Snor klinkt vooral 's avonds

Rietzangers, Blauwborsten en Nachtgalen

In de Bretten wordt de waterstand hoog gehouden en dat vinden moerasvogels maar al te prettig. Onalledaagse soorten zoals Snor, Bosrietzanger en Sprinkhaanzanger bewonen in het broedseizoen de rietkragen langs de vele watergangen. De grotere rietlandjes zijn het broedbiotoop bij uitstek voor **Blauwborst** en Rietgors. Sommige stukken van de Bretten hebben een duinachtige vegetatie. Daardoor hoor je hier 's avonds de Nachtegaal en maak je hier en daar nog kans op een Kneu.

De **Kleine Karekiet** broedt laag in het riet

is uitgezet. Die was daar snel weg, de plas bleek veel te diep om in te kunnen foerageren. Razendsnel verspreidde de groep zwanen zich over de stad. We kijken nog even goed naar de Kuifeendjes in de poel, er zou zomaar een Brilduiker tussen kunnen zitten. Het is nog vroeg in het jaar. Nog even en dan zingen hier Zwartkoppen, Tuinfluiters, Fitissen en Tjiftjaffen. In de verte schreeuwt een Waterral.

Ontwikkelingen in beheer

Teun van Dijk inventariseert dit gebied al jaren. Met Waternet en beheerder Landschap Noord-Holland heeft hij nauw contact. De samenwerking verloopt (1) prettig, en zijn gevraagde en ongevraagde advies wordt gewaardeerd en vaak ook opgevolgd. Dat zien we bijvoorbeeld aan een rij pas geknotte wilgen, waarvan dit jaar de oneven bomen aan de beurt waren. Zo zijn vogels niet al hun beschutting kwijt. Ook de rietvelden worden

niet meer in een keer gemaaid, maar gefaseerd. Teun is tevreden over zijn plek aan tafel bij de beheerder. Dankzij zijn inspanningen staan er voorlopig geen windturbines in dit gebied, maar komen ze langs de Aziëhavenweg, waar beduidend minder vogelverkeer is.

Stortplaatsen en parkplannen

Direct na het tuinpark rijden we een hoger gelegen bosje in, overblijfsel van een stortplaats. De rijen volgroeide zilverpopulieren stammen uit de tijd dat er hier een park zou komen. Dat plan is gestrand. Er zijn inmiddels flink wat zilverpopulieren omgewaaid, fijn dat die hier gewoon mogen blijven liggen. We horen Grote Bonte Spechten hameren en ergens boven ons oefent een Zanglijster zijn lied. Net als de andere voormalige stort is deze plek favoriet bij Groenlingen, vertelt Teun. We fietsen terug naar de hoofdroute en gaan onder het spoor door, richting de rietlandjes van de Oostelijke Bretten.

Rietlandjes en Landgeiten

Parallel aan het fietspad buigt een smal geasfalteerd pad naar rechts, dat slaan we in. Hoog riet met wat boompjes markeert hier de broedbiotoop van de Blauwborst en Rietgors. Zeker een plek om in april eens te gaan kijken! In de rietkragen langs het water hoor je

Wandelen met de trein

Met NS-wandeling de Bretten loop je van station Halfweg naar Sloterdijk. Je volgt dan ongeveer dezelfde route, maar in tegengestelde richting. Op de site van NS kun je een kaart en routebeschrijving downloaden.

hier dan ook de Rietzanger en wat later in het seizoen Kleine Karekiet. Plots klinkt de zang van de Cetti's Zanger, die zullen we vandaag vaker horen. We vervolgen onze weg, met aan onze rechterhand flinke rietvelden. Hier grazen Nederlandse Landgeiten, een prachtige langharige soort waarvan zowel de bokken als de geiten gehoord zijn. De geiten worden ingezet bij het beheer en knabbelen alle jonge wilgenschuiten weg.

Avontuurlijke Struipaden en Schotse Hooglanders

We rijden onder de Australiëhavenweg door, hier begint de Lange Bretten. We passeren de tweede vuilstortberg. De grond is hier zo verontreinigd dat voedsel verbouwen verboden is. Ook de

bramen lijken me hier niet veilig. Voorbij de berg volgen we met de fiets aan de hand het struinpad, dat ons langs een watergang voert. Aan de overkant grazen Schotse Hooglanders, ook al zulke ijverige beheerders. Teun vertelt me over de stadsnomade die hier ooit verbleef en actief meehielp met het beheer door verstoringen en onregelmatigheden te melden. Toch mooi. We lopen langs een eilandje waar graag Krakeenden broeden. Onder het struikgewas blijven de jongen onzichtbaar voor hongerige meeuwen en andere rovers. In de boomgroep verderop broeden Buizerd en Havik, beide roofvogels zie je hier met regelmaat overvliegen, net als de Sperwer, Bruine Kiekendief en Slechtvalk die in de rechterschoorsteen van de AEB, ons Afval Energie Bedrijf, broedt.

Van crossbaan tot vogelparadijsje

In de zuidwesthoek van dit deel ligt een hoge groene grondstortberg. Die is wél schoon. Bovenop staat een picknicktafel. Een prachtplek voor een trektelpost, betoogde Frank van Groen nog in de vorige Gierzwaluw. Zijn er al gegadigden? We rijden langs tuinpark de Groote Braak en stoppen bij de volgende heuvel, waar ook nieuw speelmateriaal is geplaatst. Zelf zou ik hier heel hard voorbij fietsen, maar Teun stapt af en loopt achter de heuvel langs. Dit is een mooie plek, vertrouwt hij me toe. Achter de heuvel lag ooit een motorcrossbaan, maar nu is de natuur er de baas. Langs het water broeden in het voorjaar Sprinkhaanzangers en in de boompjes zingt straks de Blauwborst. 's Avonds klinkt vanonder de duindoorns de Nachtegaal.

Wat wil de gemeente met de Brettensche?

De Brettenscheg is een van de acht groene vingers van Amsterdam. De scheg verbindt de stad vanuit het Westerpark met Spaarnwoude en Zuid-Kennemerland. Oprukkende bebouwing rond Sloterdijk en de ontwikkeling van de wijk Haven-Stad zetten het huidige stille karakter van de Brettenscheg onder druk. Er zijn plannen voor Horeca-ontwikkeling bij de Kluut aan de westzijde, en er wordt gedacht over het verder ontsluiten van het gebied voor recreatieve doeleinden. De vraag is of de natuur zelf daarmee gebaat is.

Zonder zijn zang valt de **Nachtegaal** weinig op

Kluut en Roerdomp

We fietsen langs Tuinpark de Groote Braak, onder de A5 door. Aan de overkant van het water zien we het Geuzenbos en een deel van de Grote IJpolder. Daar of in de Kluut, het natte rietveld links langs het fietspad, broedt elk jaar wel een paartje Roerdomp. In de Kluut broeden ook Grauwe Ganzen en altijd wel een stel Kieviten, ondanks de Bruine Kiekendieven, die vlakbij in het riet nestelen. Met verende krachten houden de Kieviten de kuikenrovers op afstand. Verder is de Kluut een paradijs voor allerlei eenden, rallen en rietzangertjes. Alleen de Kluut zelf, die broedt er niet. Daarvoor moet je naar Spaarndam. Na een tocht van drie uur fietsen Teun en ik langs de noordkant terug. Vanaf het fietspad kijken we nog even uit over het gebied. Het licht van de zakkende zon strijkt over het riet. Ik ga snel weer eens terug! ↵

Van Amsterdam naar de Poolcirkel

JACQUES GRÉGOIRE

Jacques Grégoire is kunstenaar en wandelt voor het laatste deel van zijn kunstproject van Amsterdam naar de Poolcirkel. Voor De Gierzwaluw zet hij zijn observaties op papier van de vogels en alle bijzonderheden die hij tegenkomt. Deze tocht is net als de voorgaande reizen een kunstwerk. Elke dag schetst en aquarelleert hij het veranderende landschap en portretteert hij in inkt de vogelsoorten die hij tegenkomt. Zijn voetreis door Europa komt met dit laatste reisverslag tot een einde.

In 2010 ben ik meegevaren op de Klipper Stad Amsterdam als scheepskunstenaar voor de televisieserie van de VPRO *De Beagle in het kielzog van Darwin*. Aan boord zat ik dagenlang op het achterdek en bestudeerde samen met de schrijver Redmond 'O Hanlon de vlucht van de Albatrossen tussen Melbourne en Perth in Australië. Deze ervaring was zo bijzonder dat ik de kans aangreep om de laatste 1500 kilometer van mijn tocht over het water van Trondheim naar de Noordkaap af te leggen.

Het is de eerste week van april en de temperatuur in Trondheim is net onder nul. Er ligt een laag sneeuw van ongeveer 10 centimeter. De stad is vol met Bonte Kraaien en in de bomen en struiken zie en hoor ik Vinken, Pimpelmezen, Koolmezen en vele Huismussen. De komende tien dagen vaar ik met de postboot langs de kust en doen we alle stadjes en dorpen aan. Voor mij de uitgelezen mogelijkheid om tijdens de periode aan boord een vaste plek uit te zoeken en binnen een kwadrant van een meter mijn zicht te houden op het

water van de warme golfstroom. Wanneer je vrij over het water uitkijkt zie je moeilijker de kleine zwarte vogeltjes die tussen de golven laveren. Wanneer je je beperkt tot een vierkante meter zie je het kleinste detail wanneer er zich iets voor doet.

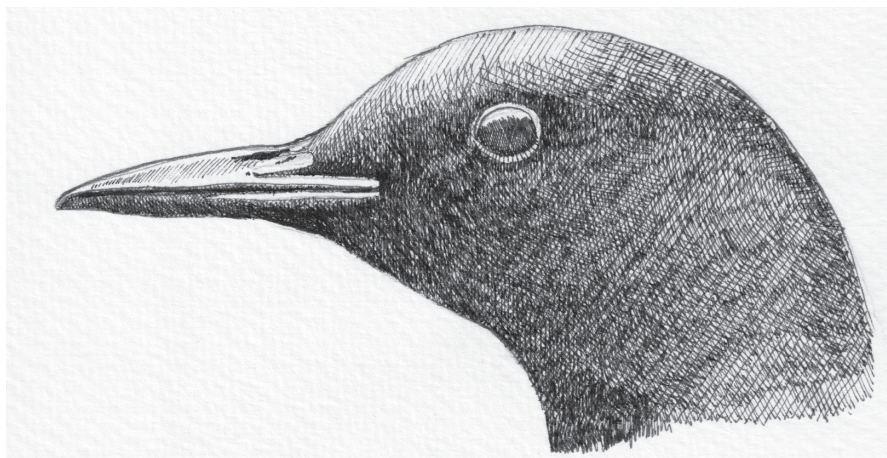
Deze periode zit precies tussen de overgang van winter naar voorjaar en vele trekvogels hebben zich al gemeld of wachten het moment af dat de laatste sneeuw smelt. De Arctische vogels die in de winterperiode de ergste koude hebben ontweken door meer naar het zuiden te gaan, bevinden zich ook nog in het gebied en kunnen ieder moment besluiten om naar hun broedgebied te vertrekken diep in het poolgebied van Siberië.

Ik geniet terwijl ik uur na uur mijn vierkantje bekijk en Kuifaalscholvers en Alken binnen mijn zichtveld krijg. Doordat de boot alle dorpjes aandoet varen we vaak ook vlak langs de kust. Binnen een uur zie ik 56 Zeearenden, de normaalste zaak van de wereld. Ik bevind me dan ook wel in een soort van vogelparadijs, de schitterende kust

van de Lofoten. De temperatuur is aardig gezakt en ik probeer in min 15°C en een windkracht 5 Bf mijn camera te bedienen met blote handen omdat de knopjes anders niet in te drukken zijn door mijn thermohandschoenen. Ik was vergeten hoe tintelende handen voelden maar werd door deze ervaring weer teruggeworpen in de tijd en zag mezelf weer na de eerste ervaring als jonge scholier; gewoon verschrikkelijk die niet te ontwijken pijn. Maar goed, wel unieke beelden van vissende Zeearenden, je moet er wat voor over hebben.

Wanneer ik kan ga ik aan wal om ter plekke enkele uren door het land te lopen. Het meeste vogelleven speelt zich echter niet af in de dikke laag sneeuw maar op de grens van water en land. Op het zand scharrelt een Oeverpieper en op de rotsen zie ik Grote Burgemeesters, Drieteenmeeuwen en honderden Paarse Strandlopers. Steeds noorderlijker gaat het. Het schouwspel van de besneeuwde bergen met de minuscule rode huisjes aan de voet doet onwerkelijk aan. In mijn

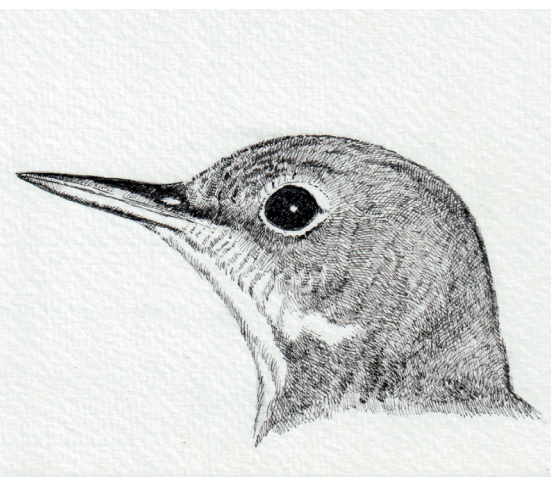
Zwarte Zeekoet

vierkantje zie ik vervolgens achter elkaar de Zwarte Zeekoet, Zeekoet, Alk en Steller Eider voorbij komen. Nooit kan dit beeld me vervelen, de tocht vervolgt tussen de uit zee stekende bergen en we zijn de poolcirkel ruim gepasseerd wanneer ik tussen een grote groep Eiders plotseling enkele Koningseiders zie. Samen met de Stellers Eiders zijn het soorten die hier overwinteren in de ondiepe gedeeltes langs de kust. Ernaast zwemt een grote groep IJseenden. Aan boord zijn nog enkele

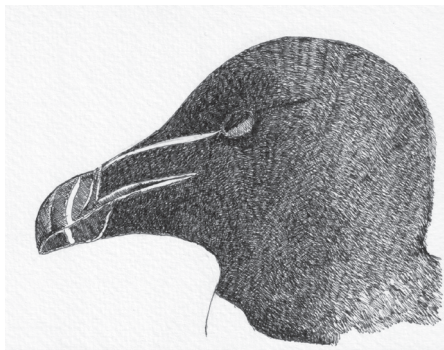
andere wetenschappers die bezig zijn met de invloed van de opwarming van het klimaat en we hebben gesprekken over hun ervaringen. Ik vind het heerlijk fris, maar de temperaturen die ze de afgelopen winter hebben meegemaakt waren ver boven wat het geweest zou moeten zijn. Er waren zelfs dagen rond het vriespunt, terwijl het dertig graden onder nul had moeten zijn.

Als ik aan land kom op het meest Noordelijke punt van Noorwegen zie ik alles nog wel bedekt onder een dikke laag sneeuw, maar de lagen eronder zijn al een keer ontdooit en daarna weer opgevroren. Geen goede ondergrond voor de Rendieren die moeite hebben om door de harde lagen heen bij het korstmos te komen. De normale diepbevroren staat van de sneeuw zorgt ervoor dat de samenstelling vergelijkbaar is met grof zand, makkelijk weg te vegen met de poten, maar nu dus niet.

In de lucht hoor ik het bekende geluid van de Ekster en even erna dat van de Kraai en de Raaf. Echte Scandinavische vogels vind ik ze, ook hier na een relatief koude winter zie ik ze in grote getalen, hier horen ze thuis naar mijn idee. Maar dan wordt ik door een geluid

Oeverpieper

Alk

Koningseider

getrokken naar struikgewas met uitzicht over de kliffen en de diepdonkere Barentszee, het is het geluid van de Groenling. Apart, want het is hier nog echt winter, geen lente in zicht voor zover ik kan zien, alhoewel het daglicht hier nu al langer is in vergelijking met Nederland. Ik zoek het verspreidingsgebied van de Groenling op en kom er achter dat de tientallen Groenlingen die ik hier zie ruim vijfhonderd kilometer boven hun meest noordelijke zomerverspreidingsgebied zitten. Foto gemaakt met plaatsbepaling om deze observatie met zekerheid vast te leggen.

Zou dit ook te maken hebben met de klimaatopwarming? Wanneer je naar de omstandigheden kijkt zouden de vogels het moeten kunnen redden in deze omgeving. Eerder bekeek ik ook zo het zuiden van Zweden waar het een kwestie van een paar jaar zal zijn voordat de Ooievaar en de Zilverreigers de stap naar het land definitief zullen gaan maken, met in het kielzog misschien de IJsvogel, die dan in een waar paradijs aankomt..... zolang er geen strenge winters zijn.

Voordat ik in Kirkenes mijn tocht naar het noorden afsluit zie ik nog een laat-

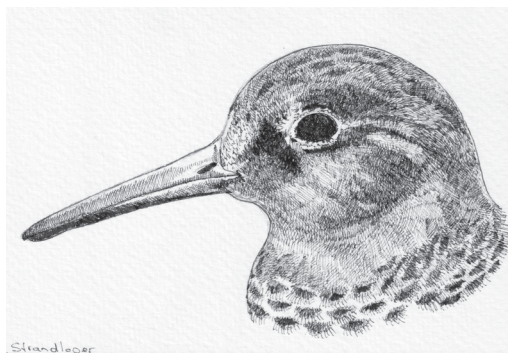
ste toetje, de Witstuitbarmsijs. Rustig tussen de struiken gezeten met op de achtergrond kruiend zee-ijs aangezien hier net om de bocht voorbij de Noordkaap de invloed van de warme golfstroom direct minder is.

Een van de vogelsoorten die ik deze reis hoopte te zien was de Papegaaiduiker. In Engeland was ik te laat, in Ierland heb ik ze net gemist en nu in Noorwegen ben ik twee weken te vroeg. Er moet altijd iets te wensen blijven, mogelijk een tocht met alleen deze soort als onderwerp.

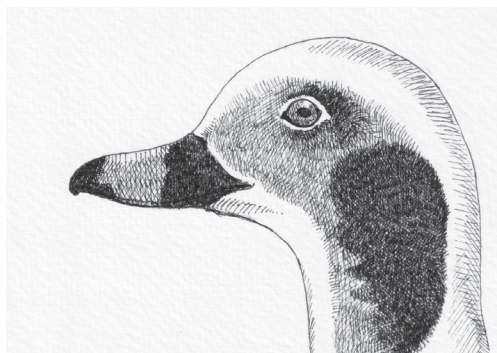
In totaal heb ik de afgelopen 6 jaren meer dan 10.000 kilometer gelopen en 1.500 kilometer gevaren om de staat van Europa vast te leggen in 357 aquarellen en 288 tekeningen van de verschillende vogelsoorten die ik heb gezien.

Een van de belangrijkste indrukken die deze reizen bij me hebben achtergelaten is de enorme afwezigheid van insecten, het voedsel voor vogels. Nergens heb ik overlast ervaren, meer heb ik ze eigenlijk gemist. Het andere belangrijke feit wat ik nu echt heb gezien is dat van zuid tot noord en van west naar oost Europa er nauwelijks nog echte natuur is. Alles is in cultuur

Paarse Strandloper

Tjseend

gebracht, tot aan de dichte bossen van Zweden en de rauwe natuur van Bulgarije, overal is de invloed van mensen te zien.

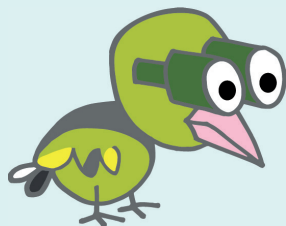
Mijn onderzoek is een soort nulmeting die op dit moment leuk is, maar pas echt interessant gaat worden over 25 of zelfs 100 jaar. De dagelijkse data die zijn vastgelegd van vogelsoorten, temperaturen, omstandigheden, ontmoetingen met bijzondere zoogdieren vastgelegd in de aquarellen met de

landschappen zullen voor toekomstige onderzoekers een handvat bieden om de grote veranderingen die de wereld nu ondergaat mee te vergelijken.

Dit was het laatste deel van deze serie observaties. Over nieuwe avonturen, lopend in bijzondere gedeeltes van Europa ben ik aan het nadenken, jullie zijn de eersten met wie ik mijn ervaringen zal delen. Met vriendelijke groet, Jacques Grégoire

tx

Pierewaaien

*Belevenissen van een
beginnende vogelaar*

Op de Zuidpier valt altijd wat te beleven. Behalve boven windkracht vijf, dan gaat het slot erop. Hek dicht, klaar. Maar verder... Wat is het toch een luxe dat wij als Amsterdamse vogelaars, op zich al rijk bedeeld met soorten, op een half uurtje rijden ook nog eens een riante portie zee- en kustvogels voorgeschoteld krijgen. En nog veel meer dan dat, want hier kan in het najaar echt van álles opduiken.

De vaste pierewaaiers ken ik zo langzamerhand. De Paarse strandlopers, Drieteenstrandlopertjes die op en tussen de basaltblokken gejaagd hun kostje bij elkaar prikken en *en groupe* opvliegen zodra ze de situatie niet meer vertrouwen. De overwinterende Kuifaalscholvers die er inmiddels een vaste stek veroverd hebben, de Steenlopers die doodleuk over het asfalt tussen de hengelaars-met-hun-brommertjes doorlopen. Ook Oeverpiepers, Eidereenden en Scholeksters zijn hier vaste wintergasten. De meeuwen sla ik even over, hoewel het een mooie plek is om Drieteenmeeuwen te zien, of een verdwaalde burgemeester.

Dan zijn er natuurlijk de échte aanwaaiers die zich pas na een fikse zuidwester laten zien. Zorg dus dat je erbij bent, als het hek weer open gaat. Roodkeelduikers, Zeekoeten en Alken zwemmen soms tot vlak aan de pier. Jan-van-Gen-ten suizen door de lucht. Soms zijn ze ver, soms ongelofelijk dichtbij. Altijd ver zijn de Zwarte en Grote Zeeëenden, die in treintjes laag boven het water voorbijvliegen, altijd maar onderweg naar elders. Misschien moet ik daar ook maar eens heen.

Enfin, bij die pier was het dat ik in november een soort zag die ik hoog op mijn wensenlijst had staan, en die ik

daar écht niet verwacht had. Op een koude ochtend liepen we richting de pier. Het had voor het eerst flink gevoren, de vorstgrens lag bij Alkmaar. En dat merkte je aan de trek. Er vlogen massa's Vinken laag over zee, Grote Zaagbekken en hordes Kieviten trokken over. De struiken zaten barstensvol Groenlingen, en plots, daar, op de grens tussen strand en begroeiing, zat mijn eerste Strandleeuwerik. Best nog een forse vogel, z'n gele kop duidelijk zichtbaar in de zon. Prachtig. Deze vogel ging als mijn nieuwste lifer de boeken in, maar mocht helaas maar kort van die ereplek genieten. Velduil! riep iemand.

Vanaf toen ging de tijd langzamer. Zo voelde het echt. Traag, majestueus, als een film in slow motion, vlogen niet één maar twee Velduilen laag boven het strand richting de zee. Een van hen was zo goed te keren bij de branding en vloog parallel aan de pier terug over het strand, heerlijk langzaam. Wat een belevenis. De brede bruine en dan witte vleugels, de trage vleugelslag, de priemende gele ogen, maar vooral de onverstoorbaarheid van de vogel maakten diepe indruk. Wij, vogelaars, stonden daar maar. We konden alleen maar kijken. Verder deden we er niet toe.

Groenling

Meeuwen aan de Albardagracht

DAAN DRUKKER

FOTO'S: DAAN DRUKKER

De **Grote Burgemeester** die van 9 maart tot 6 april 2018 in de buurt verbleef

De Albardagracht in het stadsdeel Nieuw-West is een echte meeuwenhotspot. Het ligt in de wijk Geuzenveld-Slotermeer. Islamitische bewoners uit de wijk geven traditiegetrouw hun broodresten aan de vogels, en daar maken de meeuwen dankbaar gebruik van. Van 2017 t/m 2021 keek ik er vanuit mijn flat op de 14e verdieping van 'De Zilverling' op uit. Ik kijk altijd al graag naar meeuwen, maar in wisselende mate van geestdrift. In 2021 heb ik op gestandaardiseerde wijze alle aantallen meeuwen bijgehouden. Daarover in dit artikel een kort verslag. Daarnaast belicht ik hier enkele bijzondere meeuwenwaarnemingen die ik in de jaren dat ik er woonde deed.

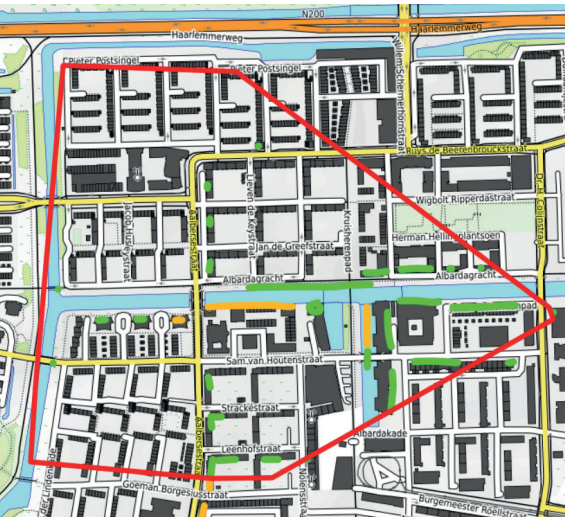
Bijzondere waarnemingen

Ik hou van huislijsten, en hoewel ik eigenlijk pas tijdens de coronalente van 2020 doorkreeg dat dat prima kon vanaf mijn balkon op 14 hoog heb ik ook daarvoor enkele leuke waarnemingen kunnen doen. Het begon eigenlijk op 9 maart 2018, toen mijn vrienden langs waren gekomen. Ik stond de vol-

gende ochtend eieren te bakken toen Ruben Vermeer door mijn telescoop keek en zowaar een 2e kj Grote Burgemeester in beeld kreeg! Een fantastische waarneming, hoewel ik hem liever zelf had gevonden uiteraard. Het beest bleef nog tot 6 april rondhangen en pendelde regelmatig op en neer naar de Sloterplas. Naast de nodige Ponti-

sche Meeuwen en Geelpootmeeuwen zag ik tussen 20 en 24 april 2022 vier groepjes Dwergmeeuwen strak naar het noordoosten vliegen. In totaal 66 exemplaren, met een groep van 43 als grootste groep. Aan de westkant van Amsterdam zijn Zwartkopmeeuwen opvallend schaars. In de aprilmaanden trokken er sinds ik goed keek elk jaar wel enkele langs naar het noordoosten. Een bijzondere vermelding verdient wel het exemplaar dat tijdens de sneeuwstorm van 7 februari 2021 zich halsoverkop naar het zuidwesten begaf, op zoek naar minder extreem weer. Als laatste wil ik nog de bizarre waarneming melden van de juveniele Jan-van-Gent die ik op 26 september vanaf mijn balkon zag vliegen. Dat is dan wel geen meeuw, maar vermeldenswaardig is het wel. Samen met de Vale Gieren en de twee Bladkoningen toch wel een erg bijzondere huislijstwaarneming.

De rode lijn markeert de grens van het onderzoeksgebied

Ringen

Naast bijzondere soorten ging ik ook zo nu en dan ringen aflezen. Interessant om te vermelden was de Scandinavische Zilvermeeuw [N]JCR14 die in 2015 als kuiken geringd werd op Slettingen, aan de Zuidpunt van Noorwegen. Ik zag hem of haar voor het eerst in december 2017 en deze kwam t/m 2020 elke winter weer terug. Verder zag ik veel geringde vogels uit Texel en IJmuiden, zowel Kleine Mantelmeeuw als Zilvermeeuw. Sommige waren gezenderd, en dankzij de informatie die ik regelmatig van Kees Camphuysen en collega's kreeg, werd duidelijk dat veel meeuwen elke dag op en neer pendelden tussen Amsterdam-West en de broedkolonie op het forteiland te IJmuiden. Een mooi voorbeeld daarvan was de Kleine Mantelmeeuw [G]YDAZ. Het was dan ook leuk om elke avond de grote aantallen meeuwen richting IJmuiden te zien vliegen. Ook dankzij die informatie leerde ik over ringterugmeldingen van 'mijn' Albardameeuwen. Een in 2017 als kuiken op Karmøy geringde Noorse Kleine Mantelmeeuw [N]J022C overzomerde in 2017-2020 en werd in de winters in Baskenland, Madrid en Malaga regelmatig afgelezen. In april 2021 zag ik hem voor het laatst, in adult kled. Wie weet op weg terug naar Noorwegen om daar voor het eerst te gaan broeden.

Methodiek meeuwentellingen 2021

Van 14 december 2020 tot 28 januari 2022 heb ik bijna iedere dag op representatieve momenten een standaard oppervlak geteld. Meer dan een jaar lang heb ik dat volgehouden. In het begin deed ik dat drie keer per dag, maar mijn aandacht zwakte later wat af. In juni was ik er even klaar mee, daarna ben ik wel weer doorgegaan,

De onderzijde van de vleugels van de **Dwergmeeuw** is grijs en zwart

zij het vanaf toen maar één keer per dag. Ik heb de data samengevoegd tot daggemiddelden en om wat trends te laten zien ook als drie- en zevendaagse gemiddelden. Ik had mijn telescoop standaard opgesteld voor een (relatief smal) raam, waarbij ik op een moment tussen 11u en 15u (wanneer de meeuwenaantallen een plateauwaarden bereiken) alle meeuwen telde tussen twee vaste punten in het landschap. Deze punten bleven altijd hetzelfde. Hierdoor had ik een standaard oppervlak aan daken. De meeuwen hadden hier meestal vaste rustplaatsen. Zie figuur links voor het gebied dat ik met mijn tellingen bestreek.

Discussie en conclusies

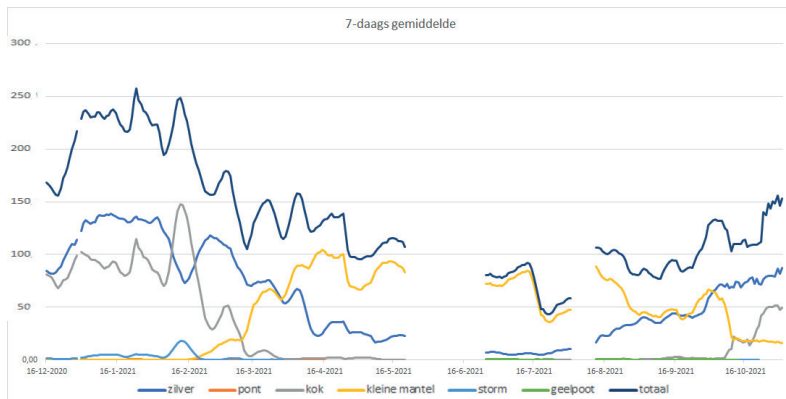
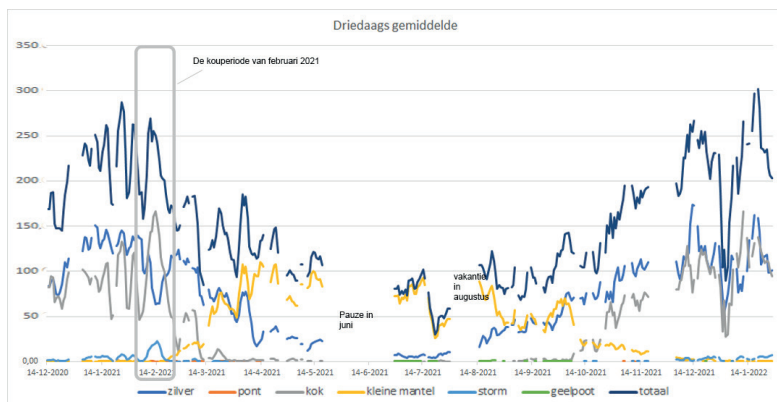
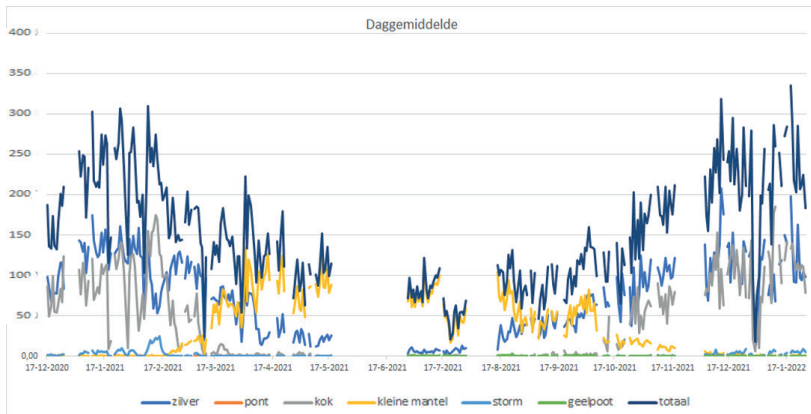
Er zijn een aantal zaken die er voor zorgen dat de data die ik verzameld heb met mijn tellingen, niet volledig representatief zijn. Dat maakt voor dit onderzoek niet uit, het was namelijk vooral een leuke tijdsbesteding voor in mijn pauzes tijdens het vele thuis-

werken van die tijd (hoewel het niet mijn gehoopte Grote Mantelmeeuw, Kleine Burgemeester of Vegameeuw opleverde). De problemen die roet in het statistische eten gooiden, licht ik hier even uit. Het grootste probleem is dat ik vanaf mijn uitkijkpunt niet alle meeuwen kon zien die op dat moment in het gebied aanwezig waren. Doordat er enkele gebouwen voor traditionele rustplaatsen staan kon ik die exemplaren niet tellen. Daarnaast heb ik niet op een vast tijdstip geteld, maar op momenten dat dat het best uit kwam. Ik heb ook niet elke dag geteld, en er zijn enkele korte en lange pauzes in de data. Gelukkig hoeven mijn data niet gebruikt te worden om de voor- of achteruitgang van de populaties van meeuwensoorten te becijferen. Daarvoor is één jaar ook veel te kort. De data zijn wel geschikt om weer te geven wat de verhoudingen zijn tussen de soorten door het jaar heen. Je kunt in de grafieken mooi zien wanneer de Kleine Mantelmeeuwen aankomen uit

Resultaten

In de onderstaande grafieken zijn de gemiddelden per soort per dag, per drie dagen en per zeven dagen gegeven.

hun overwinteringsgebieden en wanneer ze weer vertrekken. Je ziet ook mooi hoe het aantal “grote meeuwen” door het jaar heen min of meer constant blijft, waarbij Zilvermeeuw en Kleine Mantelmeeuw elkaar afwisselen. De grotere aantallen in de winter komen voornamelijk door de Kokmeeuwen die dan de stad in trekken. De periode met kou en sneeuw van februari 2021 (u herinnert het zich vast nog wel) zorgde voor enkele interessante fenomenen. De sneeuwstorm die aan deze kouperiode vooraf ging, bracht niet alleen de eerder genoemde Zwartkopmeeuw, maar zorgde überhaupt voor een ware exodus. Die dag kwamen er nauwelijks meeuwen op de daken zitten, iets wat eigenlijk altijd gebeurde tijdens dagen met harde

wind. Alle scherpe dalen in de grafiek zijn dagen met harde wind. Wat er daarna gebeurde was echter tegen alle trends in. Mogelijk zorgden de bevroren grachten ervoor dat de behendige Stormmeeuwen en Kokmeeuwen plots een voordeel hadden ten opzichte van de Zilvermeeuwen. De aantallen Zilvermeeuwen kelderden, terwijl er opeens veel meer kleine meeuwen aanwezig waren.

Inmiddels woon ik in Amsterdam-Noord en zie ik een stuk minder meeuwen. Ze zitten helaas niet meer om de hoek. Hopelijk zullen er vogelaars bij de Albardagracht blijven kijken. Het is tenslotte goed te combineren met een meeuwenronde langs de Sloterplas. ↵ ↵

Pontische Meeuw is een wat langgerekte meeuw met een slank en langgerekt lichaam. Ook de snavel is vaak vrij lang en slank. In de winter blijft zijn kop wit.

Aankomstkalender

TYCHO FOKKEMA & ELLEN DE BRUIN

Vergeet december, voor zangvogels zijn maart en april de feestmaanden. Een voor een keren onze trekvogels terug. Op hun allermooist en allerluidruchtigst nemen ze hun broedbiotopen weer in. Daarbij zijn ze zo druk met elkaar, dat je de meeste soorten prachtig kunt bekijken. De aankomstkalender geeft globaal weer wanneer je welke soort in onze contreien kan verwachten. De data zijn gebaseerd op de gemiddelde vroegste terugkomdatum in de Amsterdamse regio.

Februari

M	D	W	D	V	Z	Z
30	31	1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14 <i>Grutto</i>	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28 <i>Lepelaar</i>					

Zie je een vroege broedvogel?

Voer deze op waarneming.nl in, al dan niet via iObs (iOS) of ObsMapp (Android). Vergeet daarbij niet de activiteit van de vogel te vermelden. Zo werk je mee aan vogelonderzoek. Je kunt waarneming.nl ook gebruiken om te ontdekken waar je bepaalde soorten kunt verwachten.

Wil je zelf geluiden oefenen?

Daar zijn verschillende apps voor, zoals BirdSounds. Deze kost wel iets, ongeveer €5,-. Maar dan krijg je wel alle 43 geluiden van de Koolmees, om maar wat te noemen. Ook de website soundapproach.co.uk bevat een schat aan geluiden en sonogrammen. Deze laatste vangen vogelzang in beeld, wat daardoor makkelijker te onthouden is.

Maart

M	D	W	D	V	Z	Z
27	28 <i>Bontbekplevier</i>	1	2	3	4	5 <i>Kluut</i>
6	7	8	9	10	11	12
13 <i>Zomertaling Blauwborst</i>	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24 <i>Zwarte Roodstaart</i>	25	26 <i>Fitis</i>
27	28 <i>Kleine Plevier Boerenzwaluw</i>	29	30 <i>Gele Kwikstaart</i>	31	1	2

April

M	D	W	D	V	Z	Z
27	28	29	30	31	1	2
				Zwartkop		
3	4	5	Rietzanger	6	Oeverzwaluw	9
				Visdief	8	
				Tapuit		
10	11	12	Boomvalk	Sprinkhaanzanger	14	16
Groenpootruiter		Snor			Huiszwaluw	Nachtegaal
	Gierzwaluw	19	20	21	22	23
17	18	Braamsluiper				Kleine Karekiet
				Paapje		
24	25	26	27	28	29	30
	Zwarte Stern					
	Bonte Vliegenvanger					

Eerst horen, dan zien

Als je vogelzang herkent, zie je meer! Oefen thuis met een app of de vogelgids op vogelbescherming.nl en test je kennis in het veld. Er zijn ook verschillende boeken waarmee je leert vogelzang te herkennen, zoals 'Wat zingt daar?', 'Vogelzang' en 'De Virtuoze vogelzanggids'.

Merlin Bird ID Een nieuwe lente, een nieuwe app

Als je zelf niet alle vogelzang herkent is er een handig hulpmiddel voor in het veld: de Merlin Bird ID-app voor iOS en Android. Deze gratis applicatie is ontwikkeld door het Cornell Lab of Ornithology, de makers van eBird. De app bevat soortinformatie zoals geluiden en kan vogels op basis van een foto determineren. Maar het is de geluidenherkenning die de app uniek maakt. Hoor je iets wat je niet herkent? Zet de app aan en je weet het. Handig als je twijfelt!

Mei

M	D	W	D	V	Z	Z
1	2	3	4	5	6	7
Fluiter		Grauwe Vliegenvanger			Spotvogel	
		Zomertortel				
		Bosrietzanger				
8	9	10	11	12	13	14
		Wielewaal				
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31	1	2	3	4

Roofvogels en uilen in 2022

TEUN VAN DIJK

Als lid van de Veldwerkcommissie VWGA heb ik een overzicht gemaakt van de broedgevallen van roofvogels en uilen in de regio Amsterdam in 2022. Daarnaast geeft het een overzicht van de broedgevallen van de laatste tien jaar van deze vogels.

Hierbij is gebruik gemaakt van rechtstreekse meldingen door leden van de vogelwerkgroep en voorts door het zorgvuldig napluizen van meldingen van roofvogels en uilen in het werkgebied van VWGA op Waarneming.nl. Aan de hand van Sovon interpretatiecriteria heb ik de verzamelde gegevens beoordeeld. Resultaat is het bijgaande overzicht van al dan niet geslaagde broed-

gevallen van roofvogels en uilen. Dit overzicht zal zeker niet volledig zijn, want ongetwijfeld zijn er territoria gemist, zeker van uilen zal het aantal meldingen 'onderbelicht' zijn.

Torenvalk 44 territoria

12 territoria in het Westelijk Havengebied, Bretten en Lutkemeerpolder.
5 territoria omgeving Schiphol.

Het gaat slecht met de Ransuil,
festivals doen de soort geen goed

11 territoria zuidkant van Amsterdam: Amsterdam-Zuidoost, Groot Duivendrechtsche Polder, Bovenkerkerpolder, Holendrecht- en Bullewijkerpolder, Ouderkerkerplas, Amsterdamse Bos, Schinkelbos en Botshol.

4 territoria aan de oostkant van Amsterdam: Diemerpark, Vijfhoek e.o., Gemeenschapspolder en Aetsveldsche Polder.

12 territoria in Amsterdam-Noord en het poldergebied benoorden Amsterdam, Durgerdam-IJdoorn, Ransdorp, Zunderdorp, Volgermeer, rond Zuiderwoude, Uitdam, rond Monnickendam en op Marken.

Boomvalk 18 territoria

1 territorium aan de westkant van Amsterdam: Sloterpark/Osdrorp.

2 territoria in het Amsterdamse Bos/Schinkelbos.

4 territoria aan de zuidkant: Amstelpark, Amsterdam-Zuidoost, Middelpolder, Bovenkerkerpolder.

4 territoria aan de oostkant: Diemerbos, Vijfhoek e.o., Aetsveldsche Polder en Weesp.

7 territoria in Amsterdam-Noord en het poldergebied benoorden Amsterdam, Ransdorp, Durgerdam, Ilpendam, Monnickendam en Volgermeer.

Slechtvalk 6 territoria

6 territoria: Westelijk Havengebied AEB en Hemweg, Buikslotermeer, Rijksmuseum, Amsterdam-Zuidoost en de Zuidas.

Voorts waren er broedparen aanwezig op de volgende locaties, waarbij geen nest kon worden vastgesteld: Mondriaantoren, Rieker Business Park en Science Park.

In de nabijheid van de Mondriaantoren zijn wel nestkasten geplaatst, maar de twee Slechtvalken tonen geen in-

teresse en blijven de Mondriaantoren trouw. De eigenaar van dit gebouw wil geen medewerking verlenen aan het plaatsen van een nestkast aldaar.

Sperwer 42 territoria

7 territoria aan de westkant: Lutke-meerpolder, Sloterpark, Wiedijkpark, Rembrandtpark, Bretten, Geuzenbos en Sloterdijk.

4 territoria in Amsterdamse Bos; Heuvel, Schinkelbos, De Poel en Koenenbos.

12 territoria aan de zuidkant van Amsterdam: Beatrixpark, Amstelpark, Groot Duivendrechtsche Polder, Ouderkerk, Hoge Dijk, Gaasperzoom, Gaasperplas, Middelpolder, Uithoorn, Bovenkerkerpolder en Botshol.

8 territoria aan de oostkant: Flevo-park/Science Park, omgeving Nieuwe Oosterbegraafplaats, Duivendrecht, Diemerpolder/ARK-zone, Diemerbos, Vijfhoek e.o. en Weesp.

11 territoria in Amsterdam-Noord, Ilperveld, Volgermeer/Broekerveer, Uitdam, Zunderdorp, Ransdorp/Kinselmeer, IJdoorn, Zuiderwoude en Zeedijk Gouwzee.

Havik 23 territoria

6 territoria aan de westkant van Amsterdam: Sloterweg, Westgaarde, Sloterpark, Geuzenbos, recreatiegebied Houtrak en Bretten.

5 territoria in het Amsterdamse Bos/Schinkelbos.

5 territoria aan de zuidkant van Amsterdam: Hoge Dijk, Gaasperzoom, Ouderkerk en Botshol.

3 territoria aan de oostkant van Amsterdam: Sciencepark/Spoorzicht, Vijfhoek/Haven Ballast en Diemerbos.

4 territoria in Amsterdam-Noord, Varkensland, IJdoorn en Ilperveld.

Buizerd 63 territoria

13 territoria aan de westkant van Amsterdam: Sloterpark, Westgaarde/Lutkemeerpolder, Osdorper Binnenpolder/Sportpark Ookmeer, Westelijk Havengebied, Geuzenbos, Bretten, Eendrachtspolder, Spaarnwoude en Sloterweg.

6 territoria in het Amsterdamse Bos/Schinkelbos.

5 territoria rond Schiphol en Badhoevedorp.

16 territoria aan de zuidkant van Amsterdam: begraafplaats Buitenveldert, Amstelpark, Amsterdam-Zuidoost, Hoge Dijk, Aalsmeer, Uithoorn, Bovenkerkerpolder, Middelpolder, Duivendrecht, Groot Duivendrechtsche Polder, Holendrecht- en Bullewijkerpolder, Ouderkerk en Botshol.

9 territoria aan de oostkant van Amsterdam: Watergraafsmeer, Flevopark, Diemerpark, Diemberbos, Diemerpolder, Vijfhoek, Driemond en Weesp.

14 territoria in Amsterdam-Noord en het gebied ten noorden van Amsterdam: Ransdorp, Zunderdorp, Uitdam, IJdoorn, Volgermeer, Broek in Waterland, Varkensland, Broekermeer, Rietbroek, Ilperveld, Zuiderwoude, Marken en Zeedijk.

Wespendief 1 territorium

1 territorium in het Amsterdamse Bos.

Bruine Kiekendief 22 territoria

22 territoria: Ilperveld, Barnegat, Uitdammer Die, Volgermeer/Zuiderwoude/Broekermeer, Overleek, Dijkeinde/Oosterpoel, IJdoorn/Uitdammerdijk, Ransdorp/Zunderdorp, Ransdorper Die, Bretten, Lutkemeerpolder, Schinkelbos, Bovenkerkerpolder, Middelpolder, Ouderkerk, Holendrecht- en Bullewijkerpolder, Vijfhoek e.o., Schiphol en Botshol.

FOTO: HANS NIEKUS

Buizerd met prooi

Steenuil 9 territoria

9 territoria: Bovenkerkerpolder, Ouderkerk, Ronde Hoep.

Velduil 0 territoria

Bosuil 17 territoria

17 territoria: Vliegenbos, Amsterdamse Bos, Amstelveen, Aalsmeer, Badhoevedorp, Amsterdam-Zuidoost, Frankendael, Gijsbrecht van Aemstelpark en Amstelpark.

Ransuil 21 territoria

21 territoria: Amsterdam-Zuidoost, Driemond, Uithoorn, Bovenkerkerpolder, Amstelveen, Groot Duivendrechtsche Polder, Amsterdamse Bos, Westgaarde, Noordelijke Oeverlanden Nieuwe Meer, Badhoevedorp, Schiphol, Bretten, Sloterdijk, Amsterdam-Noord en Waterland.

Kerkuil 12 territoria

12 territoria: Groot Duivendrecht-sche Polder, Ouderkerk, Ronde Hoep, Aalsmeer, Middelpolder, Bovenkerkerpolder, Noordelijke Oeverlanden Nieuwe Meer, Watergraafsmeer, Amsterdam-Zuidoost, Gemeenschapspolder/Weesp en Waterland.
In totaal zijn van twaalf soorten roofvogels en uilen territoria vastgesteld. Het ging hierbij om 59 territoria van uilen en 222 territoria van roofvogels. Het is verheugend dat in een door mensen zo dichtbevolkt gebied zoveel roofvogels en uilen aanwezig zijn in de broedtijd.

Overzicht en ontwikkelingen

Als we die gegevens van de afgelopen tien jaren in een tabel zetten, ontstaat het onderstaand overzicht.

Het valt erg te betwijfelen of bij de uilen de aantallen reëel zijn. De toename kan wellicht grotendeels worden toegeschreven aan toenemende meldingen op [Waarneming.nl](https://www.waarneming.nl) en aan een toenemende belangstelling voor uilen. Hoe verhouden deze Amsterdamse cijfers zich tot het landelijk beeld van deze soorten? Landelijk geeft de **Torenvalk** sinds 1990 een dramatische afname te zien, die trend zien we in ons werkgebied nog niet in beeld komen.

Soort/Jaar	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Bruine Kiekendief	10	14	11	18	12	23	12	15	16	17	22
Havik	31	27	27	33	37	29	21	21	28	21	23
Sperwer	32	29	28	30	35	38	34	33	45	33	42
Buizerd	71	57	58	64	63	69	64	87	69	64	63
Wespendief	0	0	1	2	1	1	1	1	1	2	1
Torenvalk	23	27	28	45	31	36	40	35	52	44	44
Boomvalk	26	23	23	23	22	21	23	16	18	11	18
Slechtvalk	4	3	3	4	5	6	9	5	5	6	6
Totaal	197	180	179	219	206	223	204	213	234	198	219

Soort/Jaar	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Steenuil	13	11	12	17	16	12	15	13	13	10	9
Velduil	0	0	2	0	2	0	3	0	0	0	0
Bosuil	13	11	10	19	37	30	21	22	27	16	17
Ransuil	14	13	21	22	16	15	12	22	28	11	21
Kerkuil	5	5	5	11	12	9	12	13	23	9	12
Totaal	45	40	50	69	83	66	63	70	91	46	59

Ook de **Boomvalk** neemt sinds 1985 gestaag af, terwijl die soort bij ons stabiel bleef. Na de dip van vorig jaar is het aantal broedparen nu toch weer gelijk aan 2020.

De Slechtvalk geeft nu een kleine toename met broedgevallen te zien, terwijl er op diverse plekken ook paartjes verbleven, zonder dat er sprake was van een nest. Helaas worden steeds meer nestkasten verwijderd; bv Hemweg en ING/Arena. Alleen de laatste is in de nabijheid herplaatst. Op de Mondriaantoren vertoef al jaren een paartje, evenals op het voormalige Nissankantoor op het Rieker Business Park aan de Johan Huizingalaan. Het paartje op het Ringparkgebouw (dat nu in transitie verkeert) heeft nu ook die omgeving voor gezien gehouden. Voor de nestkastloze Slechtvalken op de Mondriaantoren, zijn wel twee kasten in de directe nabijheid beschikbaar, maar daar talen ze niet naar.

Bij de **Sperwer** zien we landelijk sinds 2000 een dalende lijn, na een succesvol 2020 is nu bij ons de stand weer nagenoeg terug op dat peil. Het blijkt dat de Sperwer vanwege predatie door Havik steeds meer stedelijk gebied verkiest, i.p.v. bebost gebied.

Landelijk lijkt de **Havik** zijn top te hebben bereikt, ook bij ons is nu een daling te zien. Diverse legsels hebben dit jaar geen vliegvlugge jongen opgeleverd. Mogelijk speelt daarin ook de boomarter een rol.

Vanaf de eeuwwisseling laat de **Bruine Kiekendief** een dalende lijn zien, terwijl bij ons de populatie min of meer stabiel blijft en in 2017 zelfs een topscore behaalde. Ook in 2021 deed deze soort het in ons werkgebied goed en nu is de populatie bijna weer op het toppeil van 2017.

Na een gestage toename blijft de

Buizerd landelijk sinds 2006 op dezelfde lijn. Het Amsterdamse plaatje laat nu na een topjaar weer een 'normaal' gemiddelde zien.

En hoe zit dat regionaal en landelijk met de uilen?

Landelijk is de **Steenuil** sinds 2001 stabiel. Bij ons zien we nu een afname. Bij de **Velduil** is landelijk na de daling tot 2007 weer enige toename zichtbaar. Dat klopt dus ook met de spaarzame broedgevallen in ons werkgebied. In 2017 trad landelijk een dip in. In elk geval vertoonde 2018 de nodige belangstelling van de Velduil voor ons werkgebied. In hoeverre er sprake is van geslaagde broedgevallen is onbekend. Kennelijk vonden de Velduilen de Amsterdamse regio sinds 2019 niet interessant. In 2022 werd in maart een Velduil gezien in IJdoorn en vloog er één over het Diemerpark, in april in de Bovenkerkerpolder en in mei op Marken, die vervolgens overstak naar Flevoland en voorts een waarneming op Schiphol, waarschijnlijk een reislustig individu.

Landelijk is de **Bosuil** sinds de eeuwwisseling stabiel, maar bij ons kon je spreken van een duidelijke toename. De soort werd in 2016 ook verbazing vaak gemeld binnen de grachtengordel zonder dat meteen sprake was van een broedgeval. In 2017 ging de Bosuil landelijk afname vertonen. In 2018 is dat ook in ons werkgebied duidelijk het geval. We kunnen t.o.v. 2020 stellen dat de neerwaartse trend voor deze uil in het Amsterdamse weer teruggekeerd is. Landelijk gaat het droevig met de **Ransuil**, die sinds 1990 alleen maar een dalende tendens te zien geeft. In ons werkgebied kon je die stand vrij stabiel noemen. Het jaar 2019 evenaarde het topjaar 2015 en in 2020 zette er weer

groei door, in 2021 zagen we echter een enorme dip. Het is zelfs de laagste score van alle getelde jaren. Gelukkig is het plaatje van 2022 weer hoopgevend voor deze soort. Festivals in de nabijheid geven duidelijk een negatief signaal af. Dat zal nu de coronabeperkingen weer geheel zijn opgeheven voor deze uil waarschijnlijk dus negatief gaan uitpakken.

De **Kerkuil** laat landelijk een heel grillig patroon zien. Gelukkig was hij in ons werkgebied de laatste vier jaren stabiel. Na 2018 met tien gemelde verkeersslachtoffers pakte 2019 gunstiger uit; er werden twee verkeersslachtoffers gemeld, maar 2020 kende weer acht Kerkuilen die slachtoffer werden van het autoverkeer. In 2021 werden weinig dode Kerkuilen gemeld; twee stuks, en het aantal verkeersslachtoffers was in 2022 eveneens twee. Op enkele plaatsen in het land is men nu hectometerpaaltjes aan het voorzien van een doorrollende bovenkant, waardoor uilen hier niet meer op willen landen. Het blijkt te helpen om uilen op veiliger afstand van snelverkeer te houden. Het beeld van 2021-'22 is te spiegelen aan 2017-'18, laten we hopen dat 2023 dan ook in de pas gaat lopen met 2019.

Bijzondere dank voor het aanleveren van gegevens gaat uit naar: Jan van Blanken, Roely Bos, Philipp Derks, Paul Marcus, Frank Warendorf, Rutger Rotscheid, Martin Kempe, Michel Floris, Jos Vrolijk, Ben Daemen, Fons Bongers en Zainal Haberham.

Geef broedgevallen door!

Raak je op de hoogte van broedgevallen in 2023, dan deze graag doorgeven via tr.vandijk@planet.nl

Voorts heb ik nog een verzoek om broedgevallen van roofvogels en uilen niet meer te vervagen, maar ze liever onder embargo tot een datum na het broedseizoen te plaatsen. Zodoende kunnen die waarnemingen dan beter worden meegenomen in deze jaarrapportages.

Geraadpleegde bronnen

De Gierzwaluw nr. 1, juni 2005 pag. 15
 Sovon Broedvogels in Nederland 2011, pag. 144 grafieken van Nederlandse indexen
 Sovon Broedvogels in Nederland 2012, pag. 76 (Kerkuil) en 114 grafieken van Nederlandse indexen
 Sovon Broedvogels in Nederland 2013, pag. 124, 125 en 127. Grafieken van Nederlandse indexen.
 Sovon Broedvogels in Nederland 2014, pag. 51, 78-81 en 126-129 Grafieken van Nederlandse indexen.
 Sovon Broedvogels in Nederland 2015, pag. 54-55 en 130-131 Grafieken van Nederlandse indexen.
 Sovon Broedvogels in Nederland 2016, pag. 77-79
 Sovon Broedvogels in Nederland 2017, pag. 54
 Sovon Broedvogels in Nederland 2018, pag. 92, 93, 138-142
 Sovon Broedvogels in Nederland 2019 pag. 65 en 139 Grafieken van Nederlandse indexen.
 Sovon Broedvogels in Nederland 2020 pag. 50, 51
 Sovon Broedvogels in Nederland 2021 pag. 59, 82-86
 Sovon Vogelbalans 2014 pag 14 e.v.
 Sovon Vogelbalans 2015, pag. 16-17
 Sovon Vogelbalans 2016, pag. 10 e.v.
 Sovon Vogelbalans 2017, pag. 10 e.v.
 Sovon Vogelbalans 2018
 Sovon Vogelbalans 2019
 Sovon Vogelbalans 2020
 Sovon Vogelbalans 2021
 Sovon Vogelbalans 2022

Waarnemingen oktober-december 2022

ELLEN DE BRUIN

FOTO: SHIRLEY CONSTAPEL

Er was weer genoeg te zien in dit kwartaal: zo passeren Kleine Topper, Roodkeelduiker, Zwarte Ibis, Klapekster, Middelste Bonte Specht en Vale Gierzwaluw de revue.

Zorg dat je je waarnemingen van het volgende kwartaal tijdig hebt opgevoerd op waarneming.nl. Voeg bij interessante waarnemingen zoveel mogelijk informatie toe in de daarvoor bedoelde schermvelden, zoals aantal, geslacht, kleed, gedrag en telmethode; een kleine moeite maar een waardevolle aanvulling. Lever bij (regionale) zeldzaamheden een foto, film- of een geluidsfragment of een duidelijke beschrijving van de kenmerken.

Grote Aalscholver, droogt zijn vleugels (Sloterplas)

WATERVOGELS

Wederom veel waarnemingen van **Kleine Zwaan** dit jaar, met name bij de Kinseldam; hier verblijven max. 4 ex. vanaf 8/12. Laatste melding op deze locatie is op 26/12; “de baai zat vol watervogels, waaronder de 4 Kleine Zwanen... tot er twee kanoërs een tochtje gingen maken. De zwanen vlogen hoog op richting noord, hopelijk komen ze weer terug” (LIJ). Een hoog aantal is 39 bij Marken op 18/11 (WP). Op 20/11 worden er 25 gezien vliegend over het IJmeer (EH) en een kleine 20 minuten later 21 vanaf de Vijfhoek (GvD, FV).

De eerste **Wilde Zwanen** van deze winter worden gezien op 14/11 in de Aetsveldsche Polder; 3 adulte vogels (EdB). Op 18/11 vliegen 2 adulte met 3 1kj vogels over de Nieuwe Gouw (Fons de Meijer). Een groep in dezelfde samenstelling vliegt op 17/12 over de Binnen-/Buitengouw (VvB).

Op 11/10 is een groep van 9 **Rotganzen** ter plaatse op het IJmeer (Roy Slaterus). Tien minuten later vliegen er 23 naar zuid over IJburg (EH). Op 31/10 1 vogel in zuidwestelijke richting over de Watergraafsmeer (GvD) en op 5/11 4 in zuidoostelijke richting (Alwin Borhem e.a.); “tussen Kollen, tijdens het speuren naar een Kleine Topper” (EdB).

Op 18/12 worden 3 foeragerende **Roodhalsganzen** gezien in de Aetsveldsche Pol-

der; “zeer waarschijnlijk het familietje van de Keverdijkse Overscheense Polder van 15 & 16 november jl.” (EdB). Op 22/12 een 1kj vogel in Polder de Rondehoep (FvG) en op 26/12 een vogel aan de Bloemendalergouw (SH).

Hoogste aantallen van overvliegende **Kleine Rietganzen**: Diemerpark 35 op 3/10 (FvG, WP), Watergraafsmeer 43 op 30/12 (Jip Louwe Kooijmans) en Uitdammerdijk thv Polder IJdoorn 45 op 31/12 (DvdH). Op 25/10 21 vogels over de Vijfhoek; “eindelijk weer eens op de foto. Let op de lichte wit-grijs-witte staart, een mooi verschilkenmerk met de voornamelijk zwarte staart van de Toendrarietgans” (GvD). Bijzonder is een groep van 20 vogels ter plaatse langs Tweeduizend El op 24 en 26/12 (RR, JH).

Het hoogste aantal **Toendrarietganzen** in de omgeving van Schiphol is hetzelfde als vorig jaar: 40, op 22/12 (JW). Andere hoge aantallen overvliegend: op 22/12 50 over Tuindorp-Oostzaan (DD) en maar liefst ca. 250 over de Aetsveldsche Polder op 12/11 (EdB, RvD).

Op 19/11 vliegen maar liefst 9 **Grote Zee-eenden** over het IJmeer naar zuid (EH) en een dag later 5 naar oost over de Vijfhoek (GvD, FV). Op 21/11, 11 en 12/12 is er een 1kj vogel aanwezig op de Gouwzee (EV, PR, LIJ, André van Vliet). Op laatstgenoemde locatie een vrouwtje **Zwarte Zee-eend** op 18/11 (1e wrn. WP), en een dag later zelfs 2 vrouwtjes (LIJ).

Het hoogste aantal **Nonnetjes** is 182, op 27/12 op de Gouwzee (Daan Drukker). Op 27/11 56 **Grote Zaagbekken** in de Kinselbaai (Zimbo Boudewijns). Op 20/12 1 vogel in de Watergraafsmeer; “vrouwkleed, opvliegend vanaf het water; vloog richting de Amstel. Opvallende plek, de laatste keer dat ik deze soort hier zag was tijdens een strenge vorstperiode eind jaren ‘90” (ZH). Het hoogste aantal **Middelste Zaagbekken** is 29 op 6/11, op het IJmeer (LIJ).

Het mannetje **Witoogeend** dat het vorige kwartaal in de Haven Ballast bi-

FOTO: GERT LAGERWEIJ

De **Kleine Rietgans** is een overwinteraar uit Spitsbergen

vakkeerde, wordt daar nog gezien op 1 en 3/10 (LIJ e.a., EV), erna niet meer. Op 5/1 wordt een vrouwtje gemeld op de Gouwzee (PR, FS) en op 11 en 12/11 een mannetje op dezelfde locatie (Ferdie Hieselaar, WP e.a.). Vanaf 24/11 tot en met einde kwartaal zit er dan weer een vrouwtje op IJburg (1e wrn. EH); “heeft daar een privé mosselbank” (AS), en op 5/12 een mannetje bij de Vijfhoek (“Sylvain”).

Hoogste aantal **Krooneend** is 520 op de Gouwzee, van oudsher dé verzamelplek van deze soort voordat ze vertrekken naar elders, een wel erg hoog aantal, op 24/10 (Jelle Abma). Op de Gouwzee vele meldingen van **Toppers** maar het hoogste aantal zit bij Marken op 12/12: 500 à 1000 vogels (DvdH). Op dezelfde locatie wordt op 5/11 een adulte man **Kleine Topper** ontdekt; “gevonden in een groep die later werd opgejaagd door windsurfers. Adult vanwege al vrij witte flanken. Vogel sliep in eerste instantie en werd een tijd later pas actief (poetsen en flappen met vleugels). De tweede voor de Gouwzee na vogel van 2019 en dus de tweede voor regio Amsterdam” (PR).

Op 29/11 foerageert een winterkleed **Roodhalsfuut** bij de Vijfhoek (WvdS, EV). Het is de enige waarneming in 2022. Op 20/10 zwemt er een **Kuifduiker** in de Gouwzee (Fam. vd Kooi). Deze soort wordt hier ook gezien in de periode 18-25/11. In de periode 8-30/12 is er 1 in de Kinselbaai (1e wrn. LH). Op 11/11 zijn er 3 Kuifduikers tegelijk te zien bij de Pieren van Muiden (EdB, RvD). De enige waarneming van **Geoorde Fuut** in dit kwartaal betreft 2 vogels op de Gouwzee op 11/12 (PR). Op 13/12 worden 2 naar west vliegende **Roodkeelduikers** in winterkleed gezien op de Vijfhoek; “kwamen op ongeveer 100 meter hoogte uit NO aan boven IJmeer. Aanvankelijk stevig doorflappend, maar kort voor bereiken van het land weken ze af van hun baan en gingen na een paar hoge rondjes door naar grofweg W. Vijftiende waarnemingsdag in de trekthistorie van de Vijfhoek (totaal 24 exemplaren, maximaal 4 ex op 1 dag)” (GvD). Een maand eerder, op 13/11 vliegt er ook een duiker over de Aetsveldsche Polder naar noord, maar de exacte soort kan niet worden gedetermineerd; “nogal ver om goed te beoordelen” (EdB, RvD).

Op 6/10 vliegt een 1kj **Zwarte Ibis** over de Aetsveldsche Polder naar west, en exact een uur later vliegt de vogel over in zuidoostelijke richting (EdB, RvD). Groepen van 40 overvliegende **Lepelaars** worden gemeld op 1/10 over het Diemerpark (RB), op 3/10 54 over de Vijfhoek (GvD) en op 9/10 170 over de Kinseldam (EH).

De meeste meldingen van **Roerdomp** komen vanuit Waterland en het Diemerpark 24/11. Op 17/10 een vogel op de slaapkamerlijst: “vluchtroep 2x gehoord terwijl ik in bed lag” (RR). Waarnemingen van **Kwakken** buiten Artis: Zeeburgereiland, Gerbrandypark, Thijssepark, De Nieuwe Oosterbegraafplaats en Westerpark. In Oosterpark zelfs 3 ex. op 6/12 (Petra Evers).

Tot en met 12/12 veel meldingen van **Koereiger**: overvliegend over Diemerpark, Vijfhoek en Aetsveldsche Polder, meest samen met Grote Zilverreigers, en ter plaatse op verschillende plekken in Waterland; op de Binnen-/Buitengouw soms 2 vogels. De laatste **Purperreiger** wordt gezien op 25/10, wat niet heel erg laat in het jaar is; soms wordt de soort nog in november gemeld en vorig jaar zelfs nog in december. Het betreft een 1kj vogel in Varkensland (Nico Dekker). In de gehele periode worden max. 3 **Kleine Zilverreigers** gezien, vaak op de Kinseldam of in Polder IJdoorn, af en toe ook ten zuiden van het IJmeer; Diemerpark, IJburg, Vijfhoek en Haven Ballast. De laatste keer dat deze soort in december werd waargenomen was in 2014.

Grote Aalscholver wordt de laatste tijd regelmatig gemeld, niet in de laatste plaats door het gebruik van ObsIdentify, de automatische herkenningstool van waarneming.nl. Meestal gaat het om een gewone Aalscholver, maar soms lijkt er op de foto toch een mondhoekje van minder dan 66 graden op te staan. Het is een lastig te beoordelen ondersoort.

ROOFVOGELS & UILEN

Waren er vorig jaar geheel geen waarnemingen van **Visarend** in het 4e kwartaal, dit jaar zijn er aardig wat: in de periode 1-9/10 een vogel jagend in het Ilperveld (1e wrn. HB). Op 1/10 1 over de Haven Ballast (WvdS) en een week later op 8/10 1 naar zuid over de Vijfhoek (GvD, EdB). Op 6/10 2 vogels in Polder Nellestein (Rob Idema), op 1 en 2/10 een vogel in Botshol (1e wrn. Marten van der Bijl) en hier op 2/11 een naar zuid vliegende vogel (EdB, RvD). Dit is tevens de laatste vogel van het jaar, en het 3e novembergeval deze eeuw.

Verrassend zijn een aantal waarnemingen van **Ruigpootbuiszard**; deze soort is sinds 3 jaar niet met zekerheid waargenomen in de regio. Het begint op 18/11 met een 1kj vogel over de Vijfhoek; "Dick Forsman laat weten: Looks perfect to me! Shows even the white carpal spot on the leading edge of the wing, which is a good character" (GvD). Een dag later vliegt er een vogel over het A'dam-Rijnkanaal naar zuid (EdB, RvD, RB). Weer een dag later vliegt een 1kj vogel naar oost langs de kust van de Noorder- of Rietpolder in Muiden (EdB, RvD). Begin december, op 3, 6 en 8/12, wordt een jagende vogel gezien in resp. Polder IJdoorn en bij de Kinseldam (EV, LH, AS). De laatste waarneming is op 13/12 en -net als de eerste- op de Vijfhoek, vliegend naar zuid; "kwam flappend en glijdend aan uit Flevoland. Voornamelijk te zien in voorraanzicht en waarschijnlijk wel een 1e kj: lichte kop, lichte/witte ondervleugels, donkere pols, zwarte handpenpunten, donkere buik, lichte onderstaart met zwarte eindband" (GvD).

Meldingen van overvliegende en jagende **Blauwe Kiekendieven** met name vanuit het Schinkelbos, Schiphol, Diemerpark, Botshol, Ilperveld, Polder IJdoorn, Volgermeer en Aetsveldsche Polder (vele waarnemers). Op 13 en 14/11 een absurd hoog aantal naar zuid over de Vijfhoek: resp. 27 en 9 ex. en de grootste groep 6 vogels tezamen; "dit najaar tot nog toe 60 Blauwe Kiekendieven langstrekkend" (GvD). Een mogelijke 1kj **Steppekiekendief** wordt gemeld in het Ilperveld op 1/10; "ring-tail, duidelijke boa, kleine wit stuit, oranje/bruine onderdelen - helaas kort gezien, door wind snel weg" (HB). Een andere kiek op 27/12 in Botshol blijkt toch een Blauwe: "aanvankelijk gedetermineerd als Steppekiek, met een klein vraagteken vanwege de tekening vanaf de oksel. Oranje kleuring en markante koptekening leken duidelijk genoeg. Helaas bleef de vogel continu op forse afstand (200-500 meter). Kwartiertje later toen de vogel nog een rondje maakte nog twee extra plaatjes van de ondervleugel kunnen maken. Opvallend weinig tekening op onderdelen, maar... 5 gevingerde handpennen, dus ook p6 verlengd; zelfs versmalling die de vinger vormt is te zien. Blauwe dus - en weer veel geleerd!" (Frank Coenjaerts). Maar liefst 127 waarnemingen van **Zeearend** dit kwartaal, dus te veel om op te noemen. De soort wordt met name gezien langs de randen van het IJmeer: Muider kust, Haven Ballast, Vijfhoek, Durgerdam, Polder IJdoorn, Kinseldam, vaak 2 vogels bij elkaar: 1 adult en 1 bijna adult, die geringd is. Op Marken vliegt een

gezenderde vogel op 11/11 naar zuid (LIJ). Op 19/11 trekken maar liefst 11 vogels in verschillende leeftijden over de Aetsveldsche Polder (EdB, RvD, RB).

Overvliegende **Rode Wouwen** worden waargenomen in Uithoorn op 9/10 (FS) en over de Vijfhoek op 4/12; “kwam laag aan uit WNW. Soepel flappend en zwenkend met de staart, waarbij de diepe V goed te zien was. Dit is de elfde Rode Wouw, op negen waarnemingsdagen, over de Vijfhoek” (GvD, RB).

Smelleken wordt de gehele periode gemeld vanaf Schiphol: vanaf 28/11 wordt de soort hier gemeld (1e wrn. LH). Andere plekken waar de soort regelmatig gezien wordt zijn Waterland en de Vijfhoek. Hier op 15/10 een mooi geval van “masked hunting” op lijsters: een jagende vogel neemt het gedrag over van zijn prooi, om niet op te vallen en dan genadeloos toe te slaan.

Kerkuilen worden gemeld in de Watergraafsmeer, Schiphol, Middelpolder, Slotervaar en Over Bijlmer, **Bosuilen** o.a. in het Vondelpark en het Amsterdamse Bos. Opvallend is een raamslachtoffer in het Koenenbos, gemeld op 24/12 (Olav Martens). Een roestplek van max. 15 **Ransuilen** wordt gemeld ergens in Amstelveen en één van max. 5 in Amsterdam-Zuidoost. Op verschillende plekken worden **Velduilen** gezien, o.a. in de Bovenkerkerpolder, in Waterland en in de omgeving van Schiphol; “opgestoten door jagers, maar verdween weer in de bieten” (CW op 12/11).

STELTLOPERS

In de periode 1-6/10 zijn er max. 4 **Bontbekplevieren** te zien langs de Vijfhuizenweg bij Schiphol (1e wrn. CW, JW). Op 4/11 1 vogel op de Kinseldam (LH) en op 11/11 vliegen er 19 naar zuid over de Vijfhoek (GvD, EdB, FV).

Zilverplevier is alleen te zien in Waterland: 3 en 11/10 Poppendammergouw; “tussen Goudplevieren. Zwart okseltje gezien bij opvliegen” (HJ, AS), 8/10 Aandammergouw 2 ex. (LIJ), 12/11 2 vliegend over Marken (WP), en in de periode 14/10-29/11 op de Kinseldam (1e wrn. LH).

Bontbekplevieren bij Schiphol

Op 23/10 vliegt 1 **Regenwulp** over Botshol (EV), en later die dag nog eens 8 vogels (Willemijn Thunnissen). Een foeragerende **Rosse Grutto** in winterkleed wordt gezien aan de Broekergouw de Kinseldam op 19/11 “in het veld duidelijk de gestreepte rug (donkere veercentra), gebandeerde staart en relatief lange wenkbrauwstreep te zien” (EdB, RvD) en op 12/12 (WvdS).

In de periode 1-6/10 worden max. 17 **Kemphanen** gezien langs de Vijfhuizerweg bij Schiphol (GvD). Andere relatief hoge aantallen zijn 16 vliegend over de Aetsveldsche Polder op 1/10 (EdB) en 15 over de Zeedijk in Waterland op 13/11 (Oscar en Jolanda Balm). Het hoogste aantal **Bonte Strandlopers** is 40 op 24/11 op de Kinseldam (AS).

Op 24/10, 14/11 en 1/12 worden max. 2 **Zwarte Ruiters** op de Kinseldam gezien (LH, EV, AS). Hoogste aantal **Groenpootruiters** is 5 vliegend naar zuid op 30/10 over de Vijfhoek (GvD, FV). Op 5/11 vliegt er 1 weg in zuidwestelijke richting uit de Haven Ballast; “eerste novemberwaarneming regio Amsterdam” (NvdW). Daarna volgen meerdere waarnemingen in november op deze locatie, maar ook op andere locaties. De laatste waarneming is op 19/11, 1 vogel naar zuid over de Vijfhoek (GvD, FV, SH).

Waarnemingen van **Bokjes** zijn er vanaf 9/10 tot 17/12; het hoogste aantal is 4 op 5/11 in Polder de Peereboom (Rutger Polder); “ringers waren bezig met een sleepnet, vlak voor het net vloog een Bokje op” (LIJ).

MEEUWEN & STERNS

Weinig meldingen van **Dwergmeeuw** dit najaar; de soort wordt slechts tweemaal waargenomen, op 7/10 4 adulte vogels bij de pieren van Muiden (EdB) en op 3/11 3 vogels bij de Kruithoorn, ook adult (EV). Hoogste aantal van **Zwartkopmeeuw** is 14, op 17/10 op Het IJ (WvdW). Hier worden regelmatig 2 in 2017 op De Kreupel bij Enkhuizen geringde vogels gemeld (Ruud Vlek). De laatste waarneming dit jaar van deze soort is op 17/12 in de Watergraafsmeer, tevens de enige waarneming in december (NA).

Een adulte **Geelpootmeeuw** wordt gezien op IJburg op 2/10 (ZH) en bij de Kinseldam op 16/10 (LIJ). Op 22/10 zowel ene adulte als een 1kj vogel bij de Pieren van Muiden (Martin Broodbakker). Zowel op 6 als op 7/11 een 1kj op de Sloterplas (HJ).

De laatste **Reuzenster** wordt waargenomen op 10/10, op de Kinseldam (Tim van Zwieten). Slechts één waarneming van **Zwarte Stern** dit kwartaal: 2 vogels in winterkleed vliegen naar west langs de Muider kust op 7/10 (EdB).

HOENDERS, DUIVEN, SPECHTEN & VARIA

Het maximale aantal **Patrijzen** in de omgeving van Schiphol is maar liefst 22, op 14/11 (CW). Sinds kort worden voor heel Nederland alle waarnemingen van deze soort automatisch vervaagd op 5 km2 niveau. Dat betekent dat de kijkers geen informatie meer krijgen over de exacte locatie. De aanleiding hiervoor is dat in sommige regio's deze vogels gestroopt worden.

Op 30/12 wordt het geluid van een **Middelste Bonte Specht** opgenomen in het Amsterdamse Bos. Ook wordt de vogel gezien: “volledig rode pet, vuilroze broek. Kort gezien, camera gepakt, uit beeld, nog half uur gezocht, niet meer terug gevonden. Ik ben me ervan bewust dat de MiBo hier zeldzaam is, maar ben zeker.

Het enige dat ik me kan bedenken is een juveniele Grote Bonte, maar die zouden al doorgeruid moeten zijn” (VvB). De waarneming wordt goedgekeurd door een speciale geluiden-admin; het is de allereerste waarneming binnen de regio Amsterdam. **Kleine Bonte Specht** wordt voornamelijk waargenomen op de Vijfhoek, in de gehele periode t/m 7/12 (1e wrn. Stijn Nollen). Op 11/10 is er 1 melding van een baltende vogel in Tuinpark Rust en Genoegen, Schellingwoude (Roelf Hovinga). De meeste waarnemingen van **Groene Specht** komen dit kwartaal wederom uit De Nieuwe Ooster en Westgaarde.

Een mogelijke **Vale Gierzwaluw** foerageert op 28/10 op Marken (LIJ). Een dag later vliegt er 1 naar west over de Vijfhoek (WvdW, FV, SH, GvD). Op 10/11 een opmerkelijke waarneming van een ander mogelijk geval van deze soort, binnenshuis in A'dam-Noord; “zat vanochtend bij ons in de woonkamer (woontoren op om en nabij de 10e verdieping). Vogel opgepakt en vloog ‘vrolijk’ het raam uit en de vrijheid in” (Joep). De waarneming is ingediend bij de CDNA.

Bijzonder is de late waarneming van een **Koekoek** op 27/10, vliegend over de Overdiempolder; “bizar, en onmiskenbaar, over snelweg, laag (< 50m), borst vooruit, laagfladderende vleugel(tjes), lange staart, ging gelukkig wel naar zuid...” (Marc Argeloo).

Bizar is de plek waar op 30/10 een 1kj **Grauwe Klauwier** wordt gezien: op een bedrijventerreintje in Amsterdam-Noord; “insecten jagend vanuit top struiken. Net te ver voor details, maar globaal ogend als eerste winter: borst en onderstaart licht. Rug, vleugels grijsbruin. Koptekening flets: minimaal masker, lichtere wang. Licht geschubd op flanken” (1e wrn. RT). De laatste waarneming is op 2/11; “vloog op vanaf grond/lage begroeiing en dook weg in bomen. Werd daar even getreiterd door 2 Eksters en daarna niet meer gezien. Grote kans dat de vogel al redelijk verzwakt is...” (EdB, RvD).

Verrassende verschijning is een **Klapetekster** in Botshol op 2/10 (1e wrn. René Reekers). Daarna wordt de vogel meestal gezien in de Utrechtse Waverhoek, veelvuldig jagend. Af en toe is de vogel ook ter plaatse in de Kleine Wije en bij het Fort van Botshol, dus net op het randje van ons werkgebied. In december wordt de vogel hier niet meer gezien, maar zit nog wel in de Waverhoek.

ZANGVOGELS

Hoogste aantal van **Roek** is 10 in de Broekerveer op 2/10 (Han Derks). Op 20/10 een opvallende waarneming van een **Bonte Kraai**, in zuidoostelijke richting vliegend over het Diemerpark (EH). Het is toch alweer tweeënhalve jaar geleden dat deze soort in de regio werd waargenomen. Tot december 2011 werden ze 's winters vaak gezien aan de Poppendammervogel, daarna niet meer helaas. De **Raaf** wordt wederom op veel plekken waargenomen. De meeste waarnemingen komen vanuit de omgeving van de Vijfhoek/Overdiemen - hier ook een geringde vogel, Diemerpark, IJburg en Waterland.

Matkop wordt eigenlijk alleen nog maar waargenomen op de Vijfhoek, met max. 2 ex. Eénmaal is er een waarneming in de Haven Ballast, op 15/10 (EV). **Baardman** is net als vorig jaar vooral aanwezig in Waterland en op de Vijfhoek; daarnaast ook enkele in het Diemerpark. In de periode 19/10-13/11 max. 5 vogels in Botshol (1e wrn. Hans Russer). Verder nog losse waarnemingen in Koenenkade A'damse Bos 9/10 9 ex. (“Hessel”) en Geuzenbos 1 vogel op 31/10 (HJ).

Klapekster, net over de provinciegrens in Waverhoek

Boomleeuweriken worden waargenomen op de telposten de Vijfhoek in de periode 4/10-12/11 max. 3 ex. (GvD, EdB, RvD, FV) en de Aetsveldsche Polder in de periode 11/10-12/11 max. 2 ex. (EdB, RvD). Op 30/10 vliegt er 1 in zuidwestelijk richting over IJburg (Ruurd Bennink). Op 13/11 foerageert een **Strandleeuwerik** op Marken (FV) en op 21/11 vliegt er 1 over de Zeedijk in Waterland (Hugo Wieleman). Beide keren wordt ook de roep gehoord.

De laatste **Huiszwaluw** worden gezien op 10/10 langs de Waver (FS); de Oeverzwaluwen zijn dit kwartaal al vertrokken.

De meeste **Bladkoningen** worden gemeld in de periode 1-9/10, o.a. op de Vijfhoek (WvdS) en op Landschoon (1e wrn. NvdW). Een later geval is die op 30/10 in het A'damse Bos (1e wrn. VvB). Een **Siberische Tjiftjaf** wordt gezien en gehoord op de Vijfhoek in de periode 22/10-13/11 (1e wrn. EdB). Op 28 en 29/11 en 16/12 zit er 1 in de Lutkemeer (RR).

De meeste meldingen van **Beflijster** komen uit het Diemerpark; op 1 en 2/10 zijn er max. 2 vogels gezien (1e wrn. WP). Ze worden ook wel op andere locaties waargenomen, maar alle op 1/10 of 2/10, daarna is de pret weer voorbij: 1/10 resp. Watergraafsmere en Landschoon (Auke Jansen, EV), 2/10 A'dam-Noord (RT) en 2 ex. naar zuid over de Aetsveldsche Polder (EdB, RvD). Hoogste aantal **Grote Lijster** is 6, over het Diemerpark op 9/10 (FvG).

Twee decemberwaarnemingen van **Zwarte Roodstaart**: 1/12 in Stadsdeel Westerpark (HJ) en op 16/12 in de Amerikahaven (Paul Marcus). De enige **Gekraagde Roodstaart** van dit kwartaal wordt gemeld op 15/10 in het Diemerpark; "vrouwkleed/1kj" (WvdW).

Op 3/10 wordt nog een **Paapje** gemeld in de Landsmeerderpolder (“Booy”); geen Tapuiten dit kwartaal.

De laatste **Gele Kwikstaart** wordt gezien op 6/10 langs de Rijnlanderweg bij Schiphol (Bernard Dragtsma). Op 28/11 foerageert er een **Rouwkwikstaart** langs Tweeduizend El (GvD, WvdW).

De enige waarnemingen van **Boompieper** dit kwartaal zijn op 1/10, 1 naar zuid over Aetsveldsche Polder (EdB) en op 9/10 1 over Uithoorn (René Wolbers). **Oeverpiepers** worden alleen gemeld op Marken, op 22/10 en 13/11 (HJ, FV) en langs de Uitdammerdijk, in de periode 23/10-16/12 (1e wrn. Reinder Genuit). Hogere aantallen van **Waterpieper**: op 30/10 in de Lutkemeerpolder 12 vogels (Jan van Blanken) en op 7/11 11 in de Haven Ballast (Harm Jan Kiewiet).

Een hoog aantal **Appelvinken** in het Diemberbos: 9 op 25/11 (SN).

Al eerder schreef ik hoe lastig het is om overvliegende barmsijzen nader te determineren als Grote of Kleine, ook voor ervaren vogelaars. Het beste is om het geluid op te nemen en het spectrogram te bekijken, maar ook dat geeft niet altijd duidelijkheid. Lees ook eens het commentaar bij deze waarneming:

<https://adam.waarneming.nl/waarneming/view/256668726>

Ter plaatse vogels zijn makkelijker te determineren op uiterlijk. De enige goedgekeurde **Kleine Barmsij**s in deze periode is dan ook een gefotografeerde vogel in Schellingwoude, op 10/12 (PR). Op 27, 28 en 31/10 wordt het geluid van -vermoedelijk- **Grote Barmsij**s opgenomen, resp. 1, 2 en 1 over de Vijfhoek (GvD).

Op 7/10 vliegen maar liefst 9 **Kruisbekken** naar west over de Vijfhoek (GvD, EdB). Over zowel de Aetsveldsche Polder op 21/10 (EdB, RvD) als over Elsrijk, Amstelveen (NA) op 4/11 vliegt er 1 in oostelijke richting.

Op 5/11 vliegt er 1 **Sneeuwgors** naar zuid over de Vijfhoek (GvD, FV, RB, SH) en op 19/11 1 ook naar zuid over de Aetsveldsche Polder (EdB, RvD, RB). Op de laatstgenoemde locatie vliegt een **Ijsgors** in zuidwestelijke richting op 25/11; “viel ver weg al op door lange vluchtgolf; 1e ingeving was zelfs Witte Kwik. Bij naderbij komen duidelijk een gors maar qua tekening en vliegstyl zeker geen Rietgors. Bont getekend. Uiteindelijk kop en vleugeltekening goed gezien” (EdB, RvD).

Gebruikte afkortingen

AS	Adrie Streefland	HB	Hans Brinks	RT	René Tichelaar
CW	Cor Wies	HJ	Han Jacobs	RvD	Ricardo van Dijk
DD	Daan Drukker	JH	Joep Heldoorn	SH	Sander Hietkamp
DvdH	Daan van der Hoeven	JW	Jan Wies	SN	Stijn Nollen
EdB	Ellen de Bruin	LH	Leobard Hinfelaar	VvB	Valentijn van Benthem
EH	Ewout Huibers	LJ	Lodewijk IJlst	WP	William Price
EV	Els Velzing	NA	Niels Aagaard	WvdS	Wim van der Schot
FS	Fred Scholte	NvdW	Nittert van der Water	WvdW	Willem van der Waal
FV	Frank Visbeem	PR	Pim Rijk	ZH	Zainal Haberham
FvG	Frank van Groen	RB	Rob Baars		

'Wachtposten en alarmblazers'

SHIRLEY CHEDI

Roeken

Vogeltrek kent nog veel geheimen. Slimme zenders en geavanceerde radarinstallaties geven ons steeds meer inzicht in de werkelijkheid van een vogelleven, soms tot onze verbijstering. In zijn boek *Vogelvlucht, Een nieuwe kijk op wereldwijde vogeltrek* beschrijft Scott Weidensaul de wereldwijde trekbewegingen en laat hij zien hoe data onze vogelkennis heeft verrijkt. Met voor-
aanstaande onderzoekers bezoekt hij een aantal kritieke pleisterplaatsen.

Een reis van duizenden kilometers

Op gezette tijden maken miljarden vogels vaak onvermoede vliegbe-
wegingen om zich te verplaatsen
naar hun broedgebieden of winter-
verblijven. Om daarbij duizenden,
soms zelfs meer dan tienduizend
kilometers af te leggen. Jaar in,
jaar uit. Tenminste, als hun habi-
tat niet wordt versnipperd of hun
vaste pleisterplaatsen niet worden
opgeslokt door industrialisatiedrift.
En dan hebben we het nog niet
eens over klimaatverandering...
Weidensaul is een rasverteller. In
meeslepend proza met een hoge in-
formatiedichtheid neemt hij je mee

Scott Weidensaul (1959) is een
Amerikaans natuurhistoricus. Als
kind had hij al een passie voor vogels.
Hij was betrokken bij een groot uilen-
migratieproject in de VS en is gedi-
plomeerd kolibrieringer. Weidensaul
schreef al meerdere boeken over vo-
gels en natuurwetenschap, waarvan
'Living on the wind' op de shortlist
van de Pulitzer Prize stond.

op reis. Met brede focus bezoekt hij alle windstreken en stipt hij veel thema's aan. Trekpatronen, vogelnavigatie, data uit zenders, fysiologische veranderingen bij steltlopers, vliegend slapen, data uit radarinstallaties, weten wat we niet weten, vogeljacht en gebrekkige handhaving, en ga zo maar door. Als moderne technieken iets hebben uitgewezen is het wel dat complete vogelpopulaties tijdens de trek afhankelijk zijn van specifieke opvetgebieden. Dat maakt sommige soorten enorm kwetsbaar. Een lokale verandering kan de nekslag zijn voor een complete populatie.

Complete vogelpopulaties zijn tijdens de trek afhankelijk van specifieke opvetgebieden

Met Theunis Piersma in Azië

In Vogelvlucht haakt Weidensaul aan bij internationale onderzoekers die met hun verrekijkers en telescopen de omgeving afspeuren om vogelringen af te lezen of de samenstelling van groepen te bestuderen. Zonder uitzondering maken deze zich zorgen over de gevolgen van menselijk ingrijpen in de natuur. En vooral over de impact die dit heeft op trekvogels. In China bezoekt Weidensaul wadplaten bij de Golf van Bohai aan de Gele Zee. Daar verkeert hij in gezelschap van een internationale groep natuurbeschermers en onderzoekers. En hier krijgt Vogelvlucht een Nederlands tintje. Een van de onderzoekers is hoogleraar trekvogel-ecologie Theunis Piersma, verbonden aan de Rijksuniversiteit Groningen en het NIOZ, het Koninklijk Nederlands

Instituut voor Onderzoek der Zee. Weidensaul noemt Piersma een 'legende in de wereld van de steltlopers'. Een rijkgekleurde ondersoort van de Kanoetstrandlopers heeft zelfs zijn naam gekregen, de *Calidris canutus piersmai*.

Inpoldering klap voor Kanoetstrandloper

Bij de Golf van Bohai kijkt Weidensaul met Piersma naar de steltlopers die neerstrijken op de wadplaten en zich tegoed doen aan de schelp- en schaaldieren. Ze maken zich zorgen om de inpoldering van de kustgebieden, omdat die belangrijke pleisterplaatsen zijn voor steltlopers die op weg zijn van- en naar hun broedgebieden. En niet zonder reden. In 2006 werd in Zuid-Korea een 33 kilometer lange zeewering voltooid, waarmee twee grote estuaria werden afgesloten van het tij. Het waren vruchtbare gebieden die voedsel boden aan honderdduizenden trekvogels. Het gevolg: meer dan 70.000 grote Kanoetstrandlopers verdwenen in een klap. Een vijfde van de wereldpopulatie. Juist het aantal dat de afgesloten kustgebieden in Zuid-Korea jaarlijks bezocht.

Lepelbekstrandlopers uit de broedmachine

Hoe zal het de Lepelbekstrandloper vergaan? De populatie van dit koddige strandloperkje wordt door Weidensaul geschat op zo'n 300 paren wereldwijd. Een belangrijke plek voor ze is Tiaozini, een Chinese kustplaats waar veel land reeds is ingepolderd. Toch lijkt het tij te keren. Om de vogels van de rand van het uitsterven weg te trekken, worden eieren uit nesten gehaald om ze in een broedmachine uit te broeden. En met succes: binnen een paar jaar hebben kuikens uit de broedmachine zelf jon-

gen voortgebracht. Ook blijken de wadplaten waar de strandlopers komen van economisch belang voor commerciële schelpkwekers. De dreiging van inpoldering is hiermee weggenomen. Maar of het gevaar voor de Lepelbekstrandlopers daarmee voorgoed is afgewend?

Gevolgen van een extremer klimaat

Klimaatverandering verandert alles aan vogeltrek, schrijft Weidensaul. Winden veranderen, de zeespiegel stijgt, gletsjers smelten, de aarde warmt op en neerslag wordt onvoorspelbaarder. Er treden steeds meer extremen op. Hij neemt ons mee naar Chesapeake Bay in Virginia, een gebied met moerassen aan de oostkust van de VS. Klapperrallen, Kweldergorzen en Moeraskoningen treft hij daar aan. En hij is getuige van de snel opkomende vloed. Tijdens de arctische hittegolf in augustus 2019 verloor de Groenlandse ijskap zo'n 11,25 miljard ton ijs. Het waterpeil in Chesapeake Bay is sinds 1950 met 35 cm gestegen en volgens voorspellingen komt er tegen het eind van deze eeuw nog ca. 137-213 cm bij. De vraag is wat er dan gebeurt met de moerasvogels in dat gebied. En met hun nesten en eieren.

Droogte heeft enorme impact

In Great Basin, een natuurgebied in het westen van de VS, is juist sprake van verdroging. Het gebied bestaat uit een stelsel van zoet- en zoutwater meren en moerassen dat onderling met elkaar is verbonden en geen uitgang heeft naar de zee. En er is een overvloed aan voedsel. Miljoenen eenden, ganzen, zwanen, steltlopers, rallen en andere trekvogels die van water afhankelijk zijn maken gebruik van het gebied. Om op te vetten of om uit te rusten. Uit

onderzoek blijkt dat sinds 1980 echter sprake is van verdroging doordat er minder sneeuw en minder regen valt. En dit heeft zijn weerslag op de vogelpopulaties. Aantallen kustvogels zijn met 70 procent afgenomen en ook Zwarte Sterns en verschillende futensoorten gaan hard achteruit.

Klimaatverandering schopt de kalender van trekvogels in de war

Aanpassen aan klimaatverandering Weidensaul kaart ook aan hoe klimaatverandering de kalender van trekvogels in de war schopt. Eén van hen is de Bonte Vliegenvanger. Dit zangvogeltje nestelt van Groot-Brittannië tot het zuiden van Rusland en overwintert in West-Afrika, ten zuiden van de Sahara. Doordat het voorjaar steeds vroeger valt, komen planten en rupsen steeds eerder. En begint de voedselrijke periode voor jonge vogels ook steeds eerder. Om hiervan te profiteren zouden Bonte Vliegenvangers eerder terug moeten keren van hun overwinteringsgebied. Maar dat doen ze niet. Ornithologen hebben ontdekt dat de vogels wel sneller nesten bouwen en eerder eieren leggen, om iets van de kloof tussen aankomst en voedselaanbod te kunnen overbruggen. Alleen blijkt dit niet genoeg voor broedsucces. In Groot-Brittannië zijn de Bonte Vliegenvangers flink afgenomen en ook aan de zuidkant van hun broedgebied neemt hun aantal af. Vogels zijn wachtposten en alarmblazers, schrijft Weidensaul, maar ook gidsen naar een duurzamere toekomst. Voor henzelf en voor ons. Weidensaul laat zien dat een stabiele en duurzame co-existentie nog lang geen werkelijkheid is. Gaat dat er op tijd van komen?

JOHN VAN DER WOUDE

VWG Het Gooi en omstreken - De Korhaan jg. 56, 2022 nrs. 3 en 4
Trekbanen van Kleine Karekiet en Bosrietzanger

Gooise vogelringers hebben Kleine Karekieten en Bosrietzangers uitgerust met minuscule dataloggers (0,3 gram) om vast te stellen hoe de trekbanen naar en binnen Afrika lopen. De dataloggers zijn zogenaamde geolocators, die om de vijf minuten de lichtintensiteit meten. Daarmee kan, na terugvangst van de vogel, via een aantal formules en een zekere foutmarge vastgesteld worden waar de vogel zich op het moment van de meting ongeveer bevond. Globaal waren de trekbanen en de overwinteringsplekken van beide vogelsoorten wel bekend uit het klassieke ringonderzoek, maar met de dataloggers komt er heel veel meer informatie vrij. Bijvoorbeeld hoe lang de vogels onderweg zijn en waar ze zich onderweg ophouden om op te vetten. Kleine Karekieten beginnen met zulke pauzes van minimaal vijf dagen in Spanje en Portugal en blijven dat langs de noordwestrand van Afrika doen tot ze ter hoogte van Senegal zijn aangekomen. Overwinteren doen ze dan van Senegal tot Liberia, maar een deel van de vogels was al meer oostelijk van Senegal doorgetrokken en overwintert dan vooral in Ghana.

Bosrietzangers zijn veel minder plaatstrouw dan Kleine Karekieten en worden dus ook veel minder gemakkelijk teruggevangen na terugkeer in Nederland. Toch

Kleine Karekiet in het riet in Polder IJdoorn

Huiszwaluw met hapje

is de heen- en terugreis van tenminste één Bosrietzanger nu in detail bekend. De heenreis voerde via Polen, Roemenië en Turkije naar Saoedi-Arabië, waar de vogel overstak naar Egypte, om vervolgens met enkele lange pauzes door Soedan en Oeganda uit te komen aan de oostkant van Tanzania. Ook daar werd weer bijgetankt en uiteindelijk overwinterde de vogel vanaf half december aan de oostkust van Zuid-Afrika. In de tweede helft van maart vertrok de vogel alweer voor de terugreis, deze keer geheel langs de oostrand van Afrika en dan via Jemen, Irak en de zuidkust van Turkije door het Middellandse Zeegebied. De aankomst in Nederland was rond 28 mei. Op 29 juni werd de vogel teruggevangen en van zijn datalogger ontdaan. De vogel was toen nog steeds in goede conditie.

Huiszwaluwkolonies 2022

De grootste kolonie Huiszwaluwen van het Gooi was ook dit jaar weer te vinden bij het grondbedrijf Cito in de Horstermeer (Nederhorst den Berg). In de kunstwand die het grondbedrijf daar sinds kort heeft ingericht waren 268 van de 275 gaten bezet, een enorm succes dus. Wie daar iets van wil zien moet langs het bedrijf een klein stukje de Radioweg op gaan, rechts is dan een deel van de kunstwand te zien. Als je die doodlopende Radioweg vervolgt kom je, vanaf de haakse bocht naar rechts, door een prachtig stuk polder waar de natuur op zijn beloop is gelaten en er dus veel natuurlijke opslag van riet en bosschages is.

VWG Zuid-Kennemerland - Fitis jg. 58, 2022 nr. 4

Haarlem moet groener

Qua openbaar groenoppervlak per inwoner is Haarlem de op twee na meest versteende stad van Nederland. Eindelijk heeft de gemeenteraad nu een nieuw Groenbeleidsplan vastgesteld, met een Natuurnetwerk dat vooral aan de hele oostrand van de stad tot een aaneensluitend groene zone zal leiden. Deze zone ligt tegen de westgrens van het werkgebied van onze vogelwerkgroep, en kan daardoor een interessante uitbreiding worden van de Amsterdamse natuur- en vogelgebieden.

FOTO: ROBERT HEEMSKERK

De **wollige bundelzwam** zie je vaak op de zaagvlakken van populieren

Vogelbeschermingswacht Zaanstreek - De Kieft jg. 46, 2022 nr. 4

Buitenhuizen verbeterd

Als je met de pont van Buitenhuizen het Noordzeekanaal oversteekt, heb je meteen aan je linkerhand een strook natuurgebied langs het kanaal. Tussen dit Natuurgebied Buitenhuizen en de provinciale weg stonden 240 populieren die vanwege hun ouderdom een gevaar voor de provinciale weg konden gaan vormen. Rijkswaterstaat kondigde aan die populieren te moeten kappen, waarop al snel overleg plaatsvond met diverse natuurorganisaties uit de Zaanstreek. Op zich waren de populieren niet erg belangrijk voor de biodiversiteit, maar hier was een kans op natuurcompenserende maatregelen! Die zijn er gekomen: de lage onderbegroeiing van de populieren bleef staan, en er werden veel inheemse bomen en struiken teruggeplant, waaronder ook bessendragende soorten. Veel van het gekapte populierenhout ligt nu langs het wandelpad langzaam weg te rotten en vormt een gigantisch insectenhotel doordat de vrijwilligers er gaatjes in hebben geboord.

Natuuratlas Zaanstad nu online

In 2012 verscheen de Natuuratlas Zaanstad, op initiatief van het Zaans Natuur en Milieu Centrum. Hierin worden de ca. 5000 planten- en diersoorten behandeld die van de Zaanstreek bekend zijn, inclusief foto's, tabellen en stippenkaarten. Het boek wordt door natuurliefhebbers, beheerders en scholieren nog steeds gebruikt als naslagwerk. Het is nu per hoofdstuk te downloaden via de link <https://buitengewoon.zaanstad.nl/groen/biodiversiteit>. Er zijn hoofdstukken over weidevogels, moerasvogels, vogels van bossen en parken, trekvogels en wintergasten, vleermuizen, zoogdieren, amfibieën en reptielen, vissen, ongewervelde waterdieren, dagvlinders, nachtvlinders, libellen, sprinkhanen en krekels, kevers, spinnen en hooiwagens, kleine bodemdieren, weekdieren, zoutminnende flora, water- en oeverplanten, planten van het veenweidegebied, planten van wegbermen en stedelijk gebied, varens en mossen, paddenstoelen, en algemenere hoofdstukken over bodem, landschap en natuurypten. Een geweldige prestatie! ✨

Nieuwe leden

Hr. L.M.M. Thoen, Amsterdam
 Mw. C. de Jong, Amsterdam
 Mw. J.M.C.H. Hug, Amsterdam
 Hr. J.M. Hoffman, Amsterdam
 Hr. R.P. van den Berg, Amsterdam
 Hr. R.H.M. van Dijk, Amsterdam
 Mw. L.H. van der Rijst, Amsterdam
 Hr. H.P.W. Ootes, Amsterdam
 Mw. M. de Boer, Amsterdam
 Mw. J.M. Scholtens, Amsterdam
 Hr. R. de Groot, Amsterdam
 Mw. M.A. de Kool, Amsterdam
 Mw. W.M. Fokker, Amsterdam
 Mw. E.M. Koppert, Amsterdam
 Mw. M. Boering, Amsterdam
 Hr. D.S.E. Luitse, Amsterdam
 Mw. M.J. van Til, Amsterdam

Hr. J.E. Schölvinc, Amsterdam
 Mw. J. Bakker, Amsterdam
 Mw. L.W. Rouwenhorst, Weesp
 Mw. J.H. Oldenhav, Amsterdam
 Hr. J.W. van Schaik, Amsterdam
 Hr. B. Gobets, Amsterdam
 Hr. M.R. de Vries, Amsterdam
 Hr. J.F. Babeliowsky, Amsterdam
 Mw. M.M. Rosier, Amsterdam
 Hr. E.A. Barnard, Amsterdam
 Hr. D.J. v/d Straeten, Amstelveen
 Mw. T.A. Krijnen, Amsterdam
 Mw. O.M. Groenewoud, Amsterdam
 Mw. F.M. Pinkster, Amsterdam
 Mw. I.A.A. Scholte, Weesp
 Mw. C.M.A. Nuijens, Amsterdam
 Hr. E. Wijngarte, Amsterdam

Uitgeschreven

Hr. A. Nicolai, Amsterdam
 Hr. T.P.C. Hoveling, Amsterdam
 Hr. F.P. Weijdem, Amsterdam
 Mw. J.M.A. de Graaf, Amsterdam
 Hr. I.T. van Eijndhoven, Amsterdam
 Hr. G.J. Visser, Amsterdam
 Mw. A.M. Sillevissmitt, Bussum
 Mw. M.D. Jung, Amsterdam
 Hr. P.S. Driessen, Amsterdam
 Mw. V.I. Radacher, Amsterdam
 Mw. G.M.J. Erens, Utrecht
 Mw. P.A. van Neerven
 Hr. P.H. van de Pol
 Hr. G.A. Bouwmeester
 Hr. V. Hart, Amsterdam
 Mw. M.E. van der Laan

Redactie Tycho Fokkema, tycho@easywriter.nl, Barbara Reijs, arabab@freedom.nl, Frank van Groen, fm.vangroen@kpnmail.nl

Vormgeving Robert Heemskerk, 036-8801403, robhee@online.nl

Voorzitter Marc Menon, 06-51595399, m.menon@online.nl

Secretaris Joke van der Boon, secretariaat@vogelsamsterdam.nl

Penningmeester Peter Kroon, penningmeester@vogelsamsterdam.nl

Algemene bestuursleden Teun van Dijk, 020-6141492, tr.vandijk@planet.nl, Luella van Turnhout, 06-55014000, luellavant@gmail.com, Piet van der Werf, info@pietvanderwerf.com

Commissie Bescherming Adrie Streefland, adriestreefland@kpnmail.nl

Commissie Veldwerk Kolonievogels & broedvogelinventarisaties: Frank van Groen, fm.vangroen@kpnmail.nl, MUS: ellen.de.bruin@hotmail.com

Roofvogels en uilen: Teun van Dijk, tr.vandijk@planet.nl

Coördinatie IJsvogels Jan Jongejans, jan.jongejans@tiscali.nl

Coördinatie Watervogel- & midwintertelling Zimbo Boudewijns, zimboboudewijns@fastmail.com

Waarnemingensecretaris Ellen de Bruin, ellen.de.bruin@hotmail.com

Excursies Mieke Kranstauber, miekekranstauber@hetnet.nl

Lezingen Erik Klein Wolterink, e.kleinwolterink@planet.nl, 06-51109338

Website www.vogelsamsterdam.nl

Ledenadministratie Charlotte van Duijl, ledenadministratie@vogelsamsterdam.nl

Lidmaatschap Leden met digitale Gierzwaluw €17,50, Stadspas €15,-

Huisgenootleden €4,50. Met papieren Gierzwaluw €27,50, Stadspas €25,-

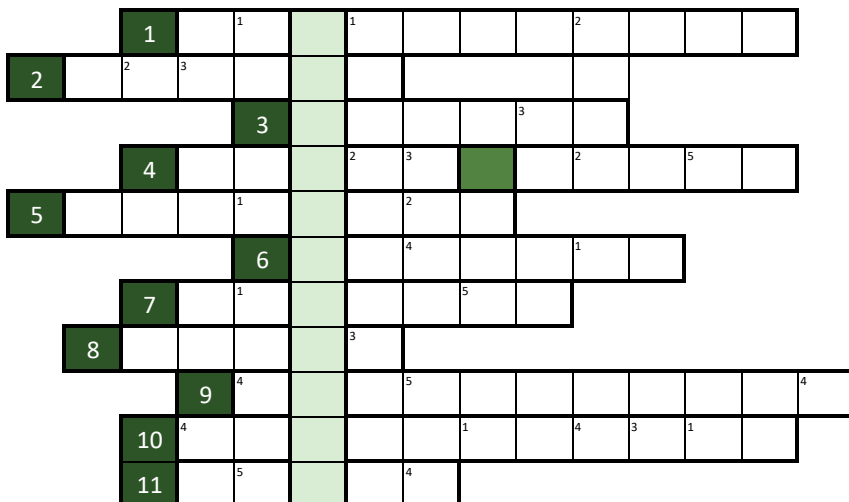
Betaling via NL 60 INGB 0005060400, t.n.v. Vogelwerkgroep Amsterdam te Amsterdam

Postadres Coronelstraat 36, 1063 ER Amsterdam

Kopij-deadlines van de Gierzwaluw: 20 januari, 20 april, 20 juli en 20 oktober.

Overname van artikelen: gaarne in overleg met de redactie

FILIPPINE PUZZEL

1. Bruin-witte zwaluw
2. Mees met zwarte kopkap
3. Nationale vogel
4. Natuurgebied in het westen van Amerika
5. Grote, witte vogel met opvallende snavel
6. Kleine stern
7. Uil met korte oorpluimpjes
8. Wit-zwarte stelt
9. Roofvogelterritorium in gemeente Aalsmeer
10. Zwart-witte stelt
11. Verenigingsblad van de burens

* Alle gezochte woorden staan in deze Gierzwaluw